

Stichting
Pensioenfonds
Astellas

Stichting Pensioenfonds Astellas
Sylviusweg 62, 2333 BE Leiden
Telefoon : 088 - 116 2000
Email : pf-astellas@azl.eu
Internetsite : www.pensioenfondsastellas.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41168442
BTW-nummer 8014.81.107 B01

Jaarverslag 2017

Missie

Stichting Pensioenfonds Astellas wil voor zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een toekomstbestendig en betrouwbaar pensioenfonds zijn dat de pensioenaanspraken kan blijven waarmaken.

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
Algemeen	9
Risicoparagraaf	21
Beleggingen	27
Beleggingen uit hoofde van DC-regeling	29
Actuariel verslag	30
Vooruitblik 2018	30
Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan	33
Reactie bestuur op verslag van het Verantwoordingsorgaan	35
Visitatiecommissie	
Samenvatting Bevindingen Visitatie 2017	37
Reactie bestuur op bevindingen visitatiecommissie	39
Jaarrekening	
Balans per 31 december	42
Staat van baten en lasten	44
Kasstroomoverzicht	46
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	47
Toelichting op de balans per 31 december	52
Gebeurtenissen na balansdatum	60
Toelichting op de staat van baten en lasten	61
Resultaatbestemming	67
Risicoparagraaf	68
Overige gegevens	
Statutaire bepalingen resultaatbestemming	79
Actuariële verklaring	80
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	82

Pagina**Bijlagen**

Beleggingsoverzicht (in duizenden euro)	89
Financiering	90
Uitvoering	90
Begrippenlijst	90

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2017

<i>Benoemd vanuit werkgeverszijde</i>	
De heer D. Veenvliet (1953)	voorzitter
Mevrouw N. van den Berg (1959)	secretaris

<i>Benoemd vanuit werknemerszijde</i>	
De heer A. Beijert (1981)	
De heer V.A.W.M. Rot (1957)	

<i>Gekozen door en uit pensioengerechtigden</i>	
De heer H.J.L. Janssen (1945)	

Verantwoordingsorgaan per 31 december 2017

De heer W.J. Atsma (1957)	vertegenwoordiger van de deelnemers
De heer J.W.C.B. Schotel (1946)	vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden (voorzitter)
De heer M.J.J. van Rijswijk (1977)	vertegenwoordiger van de werkgever (secretaris)

Compliance officer per 31 december 2017

Mevrouw B. Ouwerkerk	NCI B.V., Capelle aan de IJssel
----------------------	---------------------------------

Organisatie

Accountant	KPMG Accountants N.V., Utrecht
Actuaris (adviseur)	Towers Watson Netherlands B.V., Purmerend
Actuaris (waarmerkend)	Triple A Risk & Finance Certification B.V. Amsterdam
Administrateur	AZL N.V., Heerlen
Vermogensbeheerder	NN IP N.V., Den Haag
Custodian	KasBank N.V., Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen					
Actieve deelnemers	908	929	923	891	894
Gewezen deelnemers	744	700	649	629	588
Pensioengerechtigden	225	213	213	191	177
Totaal aantal	1.877	1.842	1.785	1.711	1.659
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen voor risico fonds ¹⁾	333.628	316.058	282.184	266.022	213.585
Belegd vermogen voor risico deelnemers	32.950	32.886	31.216	19.070	16.360
Beleggingsopbrengsten voor risico fonds	8.046	24.773	5.587	44.974	8.852
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	1.515	2.007	612	2.051	981
Rendement o.b.v. total return	2,8%	8,7%	2,4%	20,1%	4,8%
Reserves					
Algemene reserve	-27.072	-39.033	-31.352	-6.312	-2.989
Bestemmingsreserve premiedepot	0	0	395	nvt	nvt
Beleggingsreserve	55.886	53.723	48.861	38.237	32.623
Totaal reserves	28.814	14.690	17.904	31.925	29.634

1) Zie pagina 89.

	2017	2016	2015	2014	2013
Technische voorzieningen					
<i>Technische voorzieningen voor risico fonds</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	311.788	307.542	270.507	240.258	187.260
Voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	32.950	32.886	31.216	19.070	16.360
Totaal technische voorzieningen	344.738	340.428	301.723	259.328	203.620
Pensioenvermogen ¹⁾	373.552	355.118	319.232	291.253	233.254
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers					
Bijdragen voor risico fonds	14.610	14.506	13.734	12.077	11.410
Bijdragen voor risico deelnemers	0	0	0	718	2.300
Totaal premiebijdragen van werkgevers en werknemers	14.610	14.506	13.734	12.795	13.710
Pensioenuitkeringen	-5.017	-4.860	-4.795	-4.263	-4.159
Dekkingsgraad					
Actuele dekkingsgraad (volgens DNB-methode) ²⁾	108,4%	104,3%	105,8%	113,3%	115,8%
Beleidsdekkingsgraad ²⁾	107,1%	101,8%	108,0%	115,8%	nvt
Vereiste dekkingsgraad ²⁾	116,2%	115,8%	116,2%	115,9%	117,4%
Rente o.b.v. rentetermijnstructuur	1,57%	1,41%	1,78%	1,97%	2,70%

1) Het pensioenvermogen is de som van de reserves (excl. bestemmingsreserve premiedepot) en de totale technische voorzieningen.

2) Vanaf 2015 is in de verschillende dekkingsgraadberekeningen tevens rekening gehouden met de beleggingen en verplichtingen voor risico deelnemers.

Bestuursverslag

Algemeen

Het pensioenfonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals overeengekomen in de met Astellas B.V. en haar gelieerde ondernemingen afgesloten uitvoeringsovereenkomst, met inachtneming van de bepalingen vastgelegd in de Pensioenwet.

Uitgangspunt bij het handelen van iedere individuele bestuurder en het bestuur als geheel is dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden bij het pensioenfonds rekening houdend met de korte- en lange termijn effecten van de genomen maatregelen. Het bestuur richt zich bij de vervulling van zijn taak naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgevers en zorgt ervoor dat deze zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Het bestuur werkt volgens een vaste jaarplanning en heeft daarnaast aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Wet verbeterde premieregeling en de daaruit voortvloeiende acties voor de DC kapitalen;
- De toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, de ontwikkelingen in de pensioensector en het mogelijke nieuwe pensioenstelsel;
- De reorganisatie die de werkgever in 2018 zal doorvoeren en de gevolgen daarvan voor het pensioenfonds;
- Integraal risicomanagement en met name de vastlegging van de bruto en netto risico's inclusief de mitigerende maatregelen ten aanzien van de niet financiële risico's;
- Herrijking van de investment beliefs.

In dit bestuursverslag legt het bestuur tevens verantwoording af over de naleving van de 83 normen van de Code Pensioenfondsen opgesteld door de Pensioenfederatie als uitwerking van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen.

Profiel

Stichting Pensioenfonds Astellas

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds verbonden aan de onderneming Astellas B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen in Nederland.

Het pensioenfonds heeft de stichting als rechtsvorm en is statutair gevestigd in Leiden. In overeenstemming met de statuten wordt hierbij verslag uitgebracht over boekjaar 2017. De in het verslag vermelde bedragen zijn op basis van duizenden euro, tenzij anders is aangegeven.

Doelstelling

Statutaire doelstelling

Het doel van het fonds is het verstrekken en uitkeren van een ouderdomspensioen ten behoeve van de (gewezen) deelnemers. Dit ouderdomspensioen gaat in op de pensioendatum en is een aanvulling op de AOW-uitkering die door de overheid wordt uitbetaald. Daarnaast verstrekt het fonds nabestaandenpensioenen welke, in geval van overlijden van de (gewezen) deelnemer, aan diens partner

en/of kinderen worden uitgekeerd. Bij arbeidsongeschiktheid van de deelnemer kan de pensioenverzekering worden voortgezet. Het pensioenfonds kent verder onder voorwaarden een arbeidsongeschiktheidspensioen toe.

De financiering van de pensioenvoorziening vindt plaats door bijdragen van de aangesloten werkgevers en werknemers. De afspraken met betrekking tot de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling zijn vastgelegd in uitvoeringsovereenkomsten tussen het fonds en de aangesloten werkgevers.

Het fonds heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) opgesteld waarin is gemotiveerd welk beleid wordt gevoerd om de doelstelling van het fonds te kunnen realiseren. In de abtn wordt nader ingegaan op de opzet van het pensioenfonds, de organisatie van het fonds, de inhoud en uitvoering van de pensioenregeling (pensioenovereenkomst), de financiële opzet (grondslagen, beleidskader en sturingsmiddelen), hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem inclusief risicomanagement en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle alsmede de inhoud van de uitvoeringsovereenkomsten.

Missie, visie en strategie

Het fonds heeft een missie, visie en strategie waarmee het fonds invulling geeft aan artikel 102a Pensioenwet en zijn statutaire doel. Vanwege de verschillende belangen waarmee Pensioenfonds Astellas op een evenwichtige wijze rekening dient te houden is het van belang dat het bestuur van Pensioenfonds Astellas vaststelt wat het op de lange termijn wil realiseren. Deze lange termijndoelstellingen worden vastgelegd in een missie en in uitgangspunten om deze missie te verwezenlijken (strategie). Uit deze missie blijkt waar het fonds voor staat (visie), welke opdracht het fonds wil vervullen en welke waarden en normen Pensioenfonds Astellas kenmerken.

De missie luidt:

'Stichting Pensioenfonds Astellas wil voor zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een toekomstbestendig en betrouwbaar pensioenfonds zijn dat de pensioenaanspraken kan blijven waarmaken.'

De visie luidt:

'Het pensioenfondsbestuur wil, rekening houdend met de belangen van alle belanghebbenden, samen met deze belanghebbenden bouwen aan een goed pensioen voor iedereen.'

Het pensioenfonds Astellas doet dit binnen de kaders die sociale partners naar de toekomst toe bepalen.

Het pensioenfonds Astellas heeft als ambitie een nominaal pensioen, waarbij koopkrachtbehoud wordt gefinancierd uit eventuele beleggingsrendementen.'

De strategie luidt:

'Het uitvoeringsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op en vloeit voort uit de resultaten van een ALM-studie, waarvan de uitkomsten in de praktijk regelmatig worden getoetst. Hierover wordt in duidelijke en begrijpelijke bewoordingen met alle belanghebbenden gecommuniceerd.'

Structuur

Statuten

De statuten van Pensioenfonds Astellas zijn in het verslagjaar niet gewijzigd.

Bestuur

Het bestuur, dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van de door de werkgever toegezegde pensioenregeling, bestaat uit vijf personen: twee bestuurders worden voorgedragen door de werkgever, twee bestuurders worden voorgedragen door de Centrale

Ondernemingsraad en één bestuurder wordt gekozen door en uit de pensioengerechtigden. De bestuurders worden voor een periode van vier jaar benoemd door het bestuur en treden af volgens een rooster van benoemingen.

De zittingstermijn van de heer Beijert verliep per 31 december 2016. Na voordracht door de Centrale Ondernemingsraad is hij herbenoemd voor een volgende periode van 4 jaren als bestuurder namens de werknemers. De benoemingstermijn van mevrouw Van den Berg is per 31 december 2017 verlopen. Na voordracht door de werkgever en een verklaring van 'geen bezwaar' door De Nederlandsche Bank heeft het bestuur tijdens de bestuursvergadering d.d. 21 september 2017 mevrouw Van den Berg herbenoemd per 1 januari 2018 voor een periode van 4 jaren.

Het bestuur vergaderde acht maal regulier in het verslagjaar. Er werd een extra bestuursvergadering gepland en een "heidag" medio maart 2017 waar ook de werkgever bij aanwezig was.

De belangrijkste aandachtspunten in het verslagjaar waren:

- implementeren nieuwe wetgeving, zoals onder andere, de wet verbeterde premieregeling en EMIR-wetgeving;
- het bestuursverslag en de jaarstukken 2016;
- het integraal risicomanagement, inclusief een integriteitsrisico-analyse;
- de btw-positie van het fonds;
- de haalbaarheidstoets;
- het herstelplan;
- dempingsmethodiek premie per 1 januari 2017;
- de check op naleving van de Code Pensioenfonds
- verhoging van de pensioenrichtleeftijd;
- Heidag met sociale partners inzake toekomst fonds in ruimste zin van het woord;
- reorganisatie werkgever Astellas.
- Herijking investment beliefs

Rooster van benoemingen per 31 december:

A. Beijert	1-1-2017 tot 1-1-2021
N. van den Berg	1-1-2018 tot 1-1-2022
H.J.L. Janssen	1-1-2015 tot 1-1-2019
V.A.W.M. Rot	1-1-2015 tot 1-1-2019
D. Veenvliet	1-1-2016 tot 1-1-2020

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld, bestaande uit een vertegenwoordiger van de werkgever, een vertegenwoordiger van de deelnemers (sinds 2015 wordt een vertegenwoordiger namens de (actieve) deelnemers gekozen via rechtstreekse verkiezingen onder de deelnemers) en een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden, gekozen door en uit de pensioengerechtigden. Het bestuur vergadert minimaal tweemaal per jaar met het verantwoordingsorgaan. Daarnaast zijn de leden van het verantwoordingsorgaan betrokken bij de selectie van de (leden van) de visitatiecommissie en worden zij uitgenodigd bij eventuele studiedagen van het bestuur. De leden van het verantwoordingsorgaan worden formeel benoemd door het bestuur.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan als vertegenwoordiger van de bij het fonds betrokken (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever.

De benoemingsperiode van de heer Schotel eindigt per 31 december 2017. Conform de normen van de Code Pensioenfonds is hij op dat moment voor het maximale aantal benoemingsperioden lid geweest van het verantwoordingsorgaan. De heer Schotel was vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. Reeds aan het begin van 2017 zijn de

gepensioneerden in de gelegenheid gesteld om zich kandidaat te stellen voor de vertegenwoordiging namens de gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft de geschiktheid van de kandidaten beoordeeld op basis van de geldende profielschets. Aangezien slechts één van de kandidaten voldeed aan de profielschets hebben geen verkiezingen plaatsgevonden. Het bestuur heeft vervolgens de heer De Wit per 1 januari 2018 benoemd in het verantwoordingsorgaan. Hij heeft gedurende 2017 als toehoorder deelgenomen aan de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan en de gezamenlijke vergaderingen van het bestuur en verantwoordingsorgaan.

Rooster van benoemingen verantwoordingsorgaan per 31 december:

W.J. Atsma	1-1-2016 tot 1-1-2019
J.W.C.B. Schotel	18-9-2015 tot 1-1-2018
M.J.J. van Rijswijk	1-1-2017 tot 1-1-2020
A.S. de Wit	1-1-2018 tot 1-1-2021

In dit bestuursverslag wordt verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het door het bestuur in 2017 gevoerde beleid.

Vergoedingen

De leden van het bestuur en verantwoordingsorgaan worden als zodanig niet bezoldigd. Wel kunnen zij gebruik maken van een vacatievergoeding.

Over 2017 hebben leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan gebruik gemaakt van de vacatievergoeding. Een bedrag van circa 14.000 euro is vergoed (exclusief 2.500 euro aan reiskosten).

Intern toezicht

In het kader van goed pensioenfondsbestuur draagt het bestuur zorg voor intern toezicht.

Als voorgeschreven door de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen zal het bestuur jaarlijks een visitatie laten verrichten door een visitatiecommissie. Het bestuur heeft vanaf 2018 over het verslagjaar 2017 een contract voor drie jaren afgesloten met VC Holland, met de mogelijkheid van tussentijdse opzegging. Het bestuur heeft in 2018 over het verslagjaar 2017 een visitatie laten uitvoeren. De aanbevelingen van de visitatiecommissie worden in 2018 door het bestuur opgepakt of er wordt gemotiveerd aangegeven waarom de aanbevelingen niet zullen worden opgevolgd.

De samenvatting van het verslag van de visitatiecommissie is verderop in dit verslag toegevoegd. Zoals te doen gebruikelijk heeft het bestuur de actiepunten uit de visitatie over het verslagjaar 2016 verwerkt in een 'actiepunten en aandachtspuntenlijst'. De visitatiecommissie heeft tijdens de visitatie over het verslagjaar 2017 geconstateerd dat het bestuur nagenoeg alle acties heeft opgepakt of gemotiveerd geeft aangegeven waarom een actie nog niet is opgepakt. Ook de acties uit het verslagjaar 2017 zullen door het bestuur verwerkt worden in een 'actiepunten en aandachtspuntenlijst'.

Compliance officer

De compliance officer bewaakt dat de bestuurders de van toepassing zijnde gedragscode naleven. Vanaf 2015 heeft het bestuur een contract gesloten met NCI (Nederlands Compliance Instituut). De compliance functie is daarmee uitbesteed aan een deskundige partij op dit gebied.

In het verslagjaar zijn door de compliance officer geen bijzonderheden gemeld.

Communicatie

De website van het fonds neemt een belangrijke plaats in bij de communicatie-activiteiten van het fonds. Op de website worden regelmatig nieuwsberichten gepubliceerd. Maandelijks wordt informatie verstrekt over de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het fonds.

Via de website geeft het fonds invulling aan de vernieuwde eisen uit de Wet Pensioencommunicatie en Pensioen 1-2-3. Aan de website is een werknemersportaal gekoppeld waarop de deelnemer kan inloggen en zijn persoonlijke informatie en documenten, zoals het UPO, kan raadplegen.

Namens het bestuur is een bestuurder, de heer Rot, speciaal belast met het coördineren van de communicatie-activiteiten.

Uitbestede werkzaamheden

De pensioenadministratie (deelnemersadministratie en pensioenbetalingen) en de financiële administratie worden verzorgd door AZL N.V. te Heerlen.

Het vermogen van het fonds en de beleggingsadministratie worden beheerd door NN IP N.V. te Den Haag. NN IP N.V. werkt hierbij op basis van de door het bestuur vastgestelde richtlijnen met betrekking tot het vermogensbeheer. KasBank N.V. is de custodian van het fonds.

Sinds augustus 2015 zijn de compliance werkzaamheden uitbesteed aan NCI.

Voor actuariële werkzaamheden en adviezen maakt het bestuur gebruik van de diensten van Willis Towers Watson. Voor de waarmaking van de voorziening pensioenverplichtingen maakt het bestuur sinds het verslagjaar 2017 gebruik van de waarmakende actuariële diensten van Triple A Risk & Finance Certification N.V.

De controle van de administratie en de jaarrekening wordt verricht door KPMG Accountants N.V. te Utrecht.

Het fonds heeft de rechten en plichten van de externe partijen vastgelegd in contracten met daar waar van toepassing een Service Level Agreement (SLA).

Wet en regelgeving

Code Pensioenfondsen

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van de Code Pensioenfondsen. Omdat voor de naleving van de Code het beginsel 'pas toe of leg uit' geldt, heeft het bestuur in het onderhavige verslagjaar geïnventariseerd aan welke normen uit de code wordt voldaan, welke normen nog aanleiding geven tot actie en van welke normen het bestuur om moverende redenen wenst af te wijken. Het bestuur heeft vastgesteld dat ultimo het onderhavige verslagjaar vrijwel volledig wordt voldaan aan de normen uit de code.

Het bestuur merkt het volgende op inzake de naleving van de Code Pensioenfondsen.

'Taken en werkwijze bestuur' (normen 1 tot en met 9). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Taak en werkwijze belanghebbendenorgaan' (normen 10 tot en met 13). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen zijn derhalve niet van toepassing.

'Taken en werkwijze intern toezicht'(normen 14 tot en met 16). Het fonds kent geen Raad van Toezicht. Norm 16 is derhalve niet van toepassing.

'Verantwoording afleggen'(normen 17 tot en met 22). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Integraal risicomanagement'(normen 23 en 24). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Communicatie en transparantie'(normen 25 en 26). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Verantwoord beleggen'(normen 27 tot en met 29). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Uitvoering, uitbesteding en kosten'(normen 30 tot en met 37). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Rol accountant en actuaris'(normen 38 en 39). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Klachten en geschillen'(normen 40 en 41). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Melding onregelmatigheden'(norm 42). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Klokkenluidersregeling'(normen 43 en 44). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het bestuur geen personen kent die direct financieel afhankelijk zijn van het fonds. De bestuursleden worden immers niet bezoldigd uit de middelen van het fonds. Onregelmatigheden kunnen worden gemeld aan de compliance officer van het fonds. Het fonds acht deze normen op basis hiervan niet van toepassing.

'Inrichting en organisatie'(normen 45 tot en met 47). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Geschiktheid bestuur'(normen 48 tot en met 51). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Intern toezicht'(normen 52 tot en met 55). Het fonds kent geen Raad van Toezicht. Normen 53, 54 en 55 zijn derhalve niet van toepassing.

'Verantwoordingsorgaan'(norm 56). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Belanghebbendenorgaan'(normen 57 en 58). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen zijn derhalve niet van toepassing.

'Stemverhoudingen'(norm 59). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Zittingsduur en herbenoeming'(normen 60 tot en met 71). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen 62 en 63 zijn derhalve niet van toepassing. Het bestuur heeft besloten er naar te streven de normen inzake diversiteit die de Code stelt zoveel mogelijk na te leven. Echter, gezien de omvang van het fonds zal deskundigheid van personen de voorrang krijgen indien dit nodig blijkt. Bij gelijke geschiktheid wordt de diversiteitsregel toegepast (normen 66 tot en met 70).

'Integer handelen'(normen 72 tot en met 76). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

‘Beloningsbeleid’ (normen 77 tot en met 81). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

‘Compliance’ (normen 82 tot en met 83). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

Beleidsdekkingsgraad

De Nederlandsche Bank schrijft sinds 1 januari 2015 een nieuwe dekkingsgraad voor die het fonds dient te gebruiken bij alle besluiten omtrent het verlenen van toeslagen, maar ook het eventueel korten op aanspraken en rechten van zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Deze beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. Het bestuur van Pensioenfonds Astellas hanteert de beleidsdekkingsgraad bij alle belangrijke besluiten vanaf 1 januari 2015.

Mede aan de hand van de beleidsdekkingsgraad wordt bepaald of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert, of een pensioenverlaging noodzakelijk is en of toeslag verleend kan worden.

De beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds Astellas wordt berekend door AZL Actuarieel. Het bestuur en AZL zijn een procedurele methode van berekenen van de beleidsdekkingsgraad overeengekomen. Deze berekeningswijze is als bijlage bij de actuariële bedrijfstechische nota van het fonds opgenomen. Het fonds heeft afspraken met AZL gemaakt over het moment van doorvoeren van wijzigingen. Dit is in beginsel de maand volgend op het voorgenomen besluit.

Haalbaarheidstoets

Het fonds dient de aanvangshaalbaarheidstoets uit te voeren bij invoering van een nieuwe regeling of op het moment dat zich een significante wijziging voordoet. Het bestuur dient daarbij te bepalen of sprake is van een significante wijziging. Daarnaast was deze toets verplicht voorgeschreven door DNB bij de invoering van het nFTK in 2015.

Het fonds heeft de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd medio 2015 en heeft daarbij het verwachte pensioenresultaat en het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario vastgesteld. Het fonds dient het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario vast te stellen op basis van gekozen ondergrenzen die passen binnen de risicohouding die het fonds heeft benoemd. Deze risicohouding is na overleg met sociale partners door het bestuur vastgesteld.

Het bestuur heeft geconcludeerd dat er in 2017 geen sprake was van een significante wijziging. Er is derhalve in 2017 geen aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Naar aanleiding van de uitgevoerde jaarlijkse haalbaarheidstoets heeft overleg plaatsgevonden met sociale partners. In overleg met sociale partners is besloten om de bandbreedtes ten aanzien van de ondergrenzen los te laten en voor de ondergrenzen een percentage te hanteren dat gelijk is aan de buitenkant van de oorspronkelijk gedefinieerde bandbreedtes. In concreto zijn de volgende ondergrenzen in overleg met sociale partners vastgesteld:

- Mediaan 77%
- Relatieve afwijking t.o.v. mediaan 33%

	Risicohouding (lange termijn)	2016	2017	
Toetsing – Pensioenresultaat	Ondergrens	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie				
Mediaan	77%	83,8%	82,1%	Ja
5 ^e percentiel		59,6%	57,7%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	33%	28,9%	29,8%	Ja

De uitkomsten van de jaarlijkse haalbaarheidstoets voldoen aan de vastgestelde ondergrenzen.

Naleving wet- en regelgeving

In het verslagjaar zijn aan het fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd door de toezichthouder. Er zijn door De Nederlandsche Bank geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is de bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

In het verslagjaar is overleg met De Nederlandsche Bank gevoerd over het uitvoeren van de DC regeling in relatie tot de wet verbeterde premieregeling.

Er hebben zich geen incidenten voorgedaan.

In 2017 is door het bestuur de volgende klacht ontvangen. Het bestuur is door een gepensioneerde in vrijwaring gedagvaard in een verevening tussen ex-echtgenotes die in 1992 zijn gescheiden. De zaak is voortijdig beëindigd door de sector kanton van de Rechtbank Den Haag met het uitspreken van een roeyement.

De pensioenregelingen

Met ingang van 1 januari 2015 bestaat de pensioenregeling voor de deelnemers uit een middelloonregeling (uitkeringsovereenkomst) en een beschikbare premieregeling (premieovereenkomst).

Middelloonregeling

Deze pensioenregeling is een middelloonregeling gebaseerd op een zogenaamde Collectieve Defined Contribution (CDC)-financiering van de regeling.

Deze CDC-regeling kenmerkt zich met name door de vaste premie die de werkgever afdraagt aan pensioenfonds Astellas. Door het betalen van deze premie heeft de werkgever aan zijn pensioenverplichting voldaan. De door sociale partners overeengekomen vaste premie voor de jaren 2015 tot en met 2019 bedraagt 22,4% van de loonsom. Het pensioenfonds wendt de premie aan ten behoeve van de opbouw van actieve deelnemers. Wanneer er na het toekennen van het maximaal fiscale opbouwpercentage van 1,875% een saldo uit de premie resteert, wordt hiervan een reserve gevormd ten behoeve van 'toekomstige opbouw'. Wanneer de premie ontoereikend blijkt, zal de opbouw over dat jaar evenredig verminderd worden.

Op verzoek van de werkgever heeft het fonds ultimo 2016 de gehanteerde dempingssystematiek bij de premievaststelling bekeken. Tot en met 2016 werd in het premiebeleid een solvabiliteitsopslag gehanteerd ter grootte van de opslag voor het vereist eigen vermogen. Vanaf 2017 tot en met 2019, de resterende looptijd van de huidige door sociale partners overeengekomen 'CDC-periode' zal het fonds een dempingssystematiek hanteren, waarbij wordt uitgegaan van een solvabiliteitsopslag ter grootte van het feitelijk aanwezige eigen vermogen, met een ondergrens van het minimaal vereist eigen vermogen en een bovengrens van het vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen van het fonds ligt ultimo 2016 ook rond dit niveau.

De pensioenrichtleeftijd is de 67e verjaardag van de deelnemer. Een eerdere c.q. latere ingang van het ouderdomspensioen tot op zijn vroegst 55 jaar respectievelijk uiterlijk de 72-jarige leeftijd is onder toepassing van actuariële korting respectievelijk oprenting van het reguliere levenslange ouderdomspensioen mogelijk.

Het totaalbedrag aan levenslang ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de pensioenopbouw in elk der verstreken deelnemersjaren. Vanaf 2015 is het maximale pensioengevende opbouwpercentage ouderdomspensioen 1,875%. De feitelijke opbouw in 2017 bedroeg 1,53%. De franchise bedraagt per 1 januari 2017 €14.062. Het partnerpensioen kent een beoogd opbouwpercentage van 70% van het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen per jaar. De berekening van de premie en als afgeleide daaruit het opbouwpercentage wordt vanaf het verslagjaar 2017 gebaseerd op de meest actuele cijfers per ultimo kwartaal drie voorafgaand aan het jaar waarop de opbouw betrekking heeft.

Deze middelloonregeling kent een voorwaardelijke toeslagregeling: indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten worden de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers alsmede de premievrije aanspraken en de ingegane pensioenuitkeringen van de inactieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast. Het peilmoment voor de bepaling van de mogelijkheid tot toeslagverlening wordt vanaf verslagjaar 2016 door het fonds gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per ultimo kwartaal drie voorafgaand aan het jaar waarop de toeslagverlening betrekking heeft.

De toeslagverlening voor zowel actieve als inactieve deelnemers is voorwaardelijk, dat wil zeggen afhankelijk van de eventuele overrendementen van het fonds. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en het is ook voor de lange termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. De toeslagverlening wordt uit middelen van het fonds gefinancierd. Er wordt alleen toeslag verleend indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de gewogen ondergrens van 109,1% (niveau 2016) en indien de toeslagverlening toekomstbestendig is.

Gelet op de beleidsdekkingsgraad eind oktober 2016 heeft het bestuur besloten om de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers per 1 januari 2017 niet te verhogen. De ingegane pensioenen (pensioengerechtigden) en de pensioenaanspraken van de inactieve deelnemers (slapers) zijn met ingang van 1 januari 2017 eveneens niet verhoogd. Het bestuur heeft besloten ook per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen gezien de financiële situatie van het fonds.

Premieovereenkomst (beschikbare premieregeling, DC-regeling)

De premieovereenkomst is op 1 januari 2006 ingevoerd ter vervanging van de FUT-regeling die, in verband met VPL-wetgeving op 1 januari 2006 (VPL staat voor 'Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling'), is beëindigd voor de deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950. Per 31 december 2014 is deze DC-regeling een gesloten regeling. Het is door de wijziging in het fiscaal maximale opbouwpercentage naar 1,875% per jaar, per 1 januari 2015 niet meer mogelijk stortingen te doen in deze regeling.

Na afloop van een kalenderjaar vindt een rendementsdeling plaats. Met de rendementsdeling wordt het behaalde beleggingsrendement, verminderd met kosten, verdeeld over alle (gewezen) deelnemers. De beschikbare premies worden collectief belegd conform het beleggingsbeleid van het pensioenfonds; de in mindering te brengen kosten hebben betrekking op de kosten van het vermogensbeheer en de administratiekosten welke zijn toe te rekenen aan de beschikbare premieregeling (premieovereenkomst). In 2015 is na toetreding van de (gewezen) deelnemers uit de FUT-regeling het DC-reglement aangepast. Naast de jaarlijkse rendementstoekenning wordt aan de deelnemer die gedurende het jaar zijn kapitaal aanwendt een rendement toegekend over de maanden tot aan de maand voorafgaand aan de maand van aanwending van het kapitaal.

Door de wijziging van het DC-reglement kan de (gewezen) deelnemer op de pensioendatum een extra levenslang ouderdomspensioen aankopen bij Pensioenfonds Astellas en sinds primo december 2016 bij een externe aanbieder. Bij de aankoop/inkoop van pensioen vanuit de DC-regeling van Pensioenfonds Astellas naar de middelloonregeling van Pensioenfonds Astellas zal een solvabiliteitskorting op het ingebrachte pensioenkapitaal van toepassing zijn.

Als gevolg van de inwerkingtreding van de wet verbeterde premieregeling worden er aanpassingen doorgevoerd in de DC regeling die ertoe leiden dat deelnemers een keuze kunnen maken tussen een vaste uitkering of een variabele uitkering gebaseerd op doorbeleggen na pensioendatum. Voorts zal het DC kapitaal op basis van life cycles belegd gaan worden. Hierover wordt uitgebreider ingegaan in de paragraaf 'toekomstige ontwikkelingen'.

Premiebeleid

De werkgever en de werknemers stellen jaarlijks een premie beschikbaar zoals overeengekomen door sociale partners. De totale premie (werkgevers- en werknemersdeel tezamen) bedraagt 22,4% van de loonsom en is voor een periode van vijf jaren vastgesteld

per 1 januari 2015. Naar aanleiding van het verzoek van de werkgever van eind 2016 heeft het bestuur besloten om per 1 januari 2017 een andere dempingssystematiek te onderzoeken. Hierover is een nadere toelichting opgenomen in de paragraaf over de middelloonregeling hiervoor.

Het werkgeversdeel bedraagt 70% en het werknemersdeel 30% van de verschuldigde premie.

Financiële positie van het fonds

De totale technische voorzieningen zijn in 2017 met circa € 4,3 miljoen toegenomen tot € 344,7 miljoen en het pensioenvermogen is in 2017 met € 18,5 miljoen toegenomen tot € 373,6 miljoen, hetgeen resulteert in een actuele dekkingsgraad van 108,4% en een beleidsdekkingsgraad van 107,1% ultimo december 2017. Ultimo 2016 bedroeg de beleidsdekkingsgraad nog 101,8%.

Het saldo in de DC-regeling bedroeg ultimo 2017 € 33,0 miljoen.

Het rendement over 2017 bedroeg 4,43%.

De voorziening pensioenverplichtingen is per eind 2016 en eind 2017 vastgesteld op basis van de AG Prognosetafel (AG 2016) en de correcties voor ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel. In het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel wordt expliciet rekening gehouden met het opleidings- en loonniveau van de deelnemerspopulatie. Doordat het opleidings- en inkomensniveau van de deelnemers over het algemeen hoger ligt dan het Nederlands gemiddelde is de levensverwachting ook hoger verondersteld dan het gemiddelde.

De benodigde solvabiliteit onder nFTK dient zodanig te zijn dat het fonds met 97,5% zekerheid in het volgend jaar nog voldoende vermogen heeft om de verplichtingen op marktconforme basis over te dragen aan een externe partij. De benodigde solvabiliteit wordt bepaald met behulp van een door DNB aangereikt standaardmodel. De vereiste dekkingsgraad op basis van het risicoprofiel van het fonds uitgedrukt als een percentage van de totale technische voorzieningen bedraagt ultimo 2017 116,2%. Het vereist eigen vermogen uitgedrukt als een percentage van enkel de voorzieningen voor risico van het fonds bedraagt 117,9%.

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de te ontvangen premie ten minste gelijk dient te zijn aan de conform de abtn te ontvangen kostendekkende premie. Door de certificerend actuaris is vastgesteld dat de ontvangen premie ten minste gelijk is aan de kostendekkende premie. De hoogte van de ontvangen premie bedraagt € 14,6 miljoen. De gedempte kostendekkende premie bedraagt € 12,9 miljoen.

	2017	2016
De zuiver kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	12.211	10.818
– Risicokoopsom overlijden	392	357
– Opslag premievrijstelling	441	391
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.283	2.093
– Opslag voor uitvoeringskosten	735	525
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	16.061	14.184

	2017	2016
De interne kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
- Actuarieel benodigd	12.391	10.807
- Risicokoopsom overlijden	396	362
- Opslag premievrijstelling	447	391
- Solvabiliteitsopslag	609	2.149
- Opslag voor uitvoeringskosten	735	525
- Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	14.578	14.234
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
- Actuarieel benodigd	5.930	
- Risicokoopsom overlijden	273	
- Opslag premievrijstelling	217	
- Solvabiliteitsopslag	1.123	
- Opslag voor uitvoeringskosten	735	
- Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	4.602	
	12.880	

Pensioenfonds Astellas heeft sinds de oprichting nooit premies aan de werkgever gerestitueerd.

Herstelplan en herstelkracht

Per 1 januari 2015 is het onderscheid tussen het korte- en langetermijn herstelplan verdwenen. Het herstelplan dat per 1 januari 2015 van kracht is bij Pensioenfonds Astellas geeft aan hoe het fonds in maximaal 10 jaren herstelt van de kritische beleidsdekkingsgraad naar het vereist eigen vermogen van het fonds.

Vóór 1 april 2017 heeft het bestuur het opgestelde herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Uit het herstelplan blijkt dat het fonds medio 2020 naar verwachting uit herstel zal zijn. Een korting is derhalve niet aan de orde.

De voortgang van het herstelplan wordt jaarlijks door het bestuur geëvalueerd. In maart 2018 is een nieuw herstelplan ingediend. De beleidsdekkingsgraad komt nu naar verwachting ultimo 2021 boven de vereiste dekkingsgraad uit. De verwachting is dat vanaf 2020 sprake kan zijn van een (gedeeltelijke) toeslagverlening.

Ultimo 2017 ligt de beleidsdekkingsgraad boven het minimaal vereist eigen vermogen. Concreet betekent dit dat het risico van een onvoorwaardelijke korting is afgenomen.

Zelfevaluatie

Het bestuur evalueert het functioneren van het bestuur jaarlijks. Het bestuur volgt daarbij de geschetste werkwijze uit de aanbevelingen van de Pensioenfederatie zoals opgenomen in de Code Pensioenfondsen. Om het jaar zal een externe onafhankelijke partij het evaluatieproces begeleiden. In het andere jaar vindt de zelfevaluatie plaats onder leiding van de voorzitter.

Het fonds heeft de zelfevaluatie 2017 in eigen kring onder leiding van de voorzitter laten plaatsvinden. De overall conclusie van de evaluatie was dat het bestuur naar behoren functioneert.

Uitvoeringskosten

Reeds medio november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. De Pensioenfederatie heeft de initiële aanbevelingen omtrent het presenteren van de uitvoeringskosten geactualiseerd in november 2012 en in oktober 2013 verder ingevuld. Pensioenfondsen werden opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers. De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds onderschrijft de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Het fonds heeft hiertoe de laatste jaren aan het KasBank Benchmarking onderzoek deelgenomen. Met onderstaand overzicht geeft het fonds gevolg aan de aanbevelingen.

Kostenoverzicht

	2017	2016	2015
Pensioenbeheer			
Kosten in euro per deelnemer ¹⁾	€ 717	€ 671	€ 935
Vermogensbeheer			
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,41%	0,42%	0,44%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,05%	0,02%
Totale kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,46%	0,47%	0,46%

Herverzekering

Het fonds is vrijwel volledig zelf risicodragend. Alleen de individuele risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn door middel van een (risico-)verzekering herverzekerd.

1) Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten in 2017 bedragen euro 812.900 (2016: euro 766.700). Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee. Dit in tegenstelling tot de methode 'normdeelnemer' waarbij elk type deelnemer een weging krijgt in het totale aantal deelnemers. Een pensioengerechtigde en gewezen deelnemer kosten immers minder dan een actieve deelnemer. De kosten per deelnemer zijn in 2017 iets gestegen doordat de kosten iets zijn toegenomen (o.a. als gevolg van wijziging reglement en uitbreiding Nationaal Pensioenregister 2017 voor in totaliteit euro 19.000 en hogere opleidingskosten) en doordat door een kleiner aantal deelnemers dient te worden gedeeld (ultimo 2017: 1.133 t.o.v. ultimo 2016: 1.142). De kosten in 2015 lagen incidenteel hoger door de transitie die heeft plaatsgevonden.

2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen zoals transitiekosten (euro 200). Dit betreft een bedrag van euro 542.000 (is inclusief de nog aan de DC-regeling toe te rekenen euro 43.000). De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op euro 1.112.000. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa euro 1.654.000. Het gemiddeld belegd vermogen bedraagt euro 357.761 (inclusief de beleggingen voor risico deelnemers).

Ter zake van het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico heeft het fonds ingaande 1 januari 2007 een herverzekeringsovereenkomst met Zwitserleven. De contractperiode is vijf jaar. De maximale dekking, ten gevolge van een catastrofe, bedraagt € 90 miljoen. De maximale aansprakelijkheid per deelnemer is gelijk aan € 3,5 miljoen. Bij het contract is sprake van winstdeling achteraf. Het fonds heeft per 1 januari 2017 een nieuw contract gesloten met Zwitserleven.

Risicoparagraaf

Algemeen

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

In deze risicoparagraaf wordt ingegaan op het beleid van het pensioenfonds en de risico's die het pensioenfonds bij de uitvoering van zijn taken loopt. Voor de wijze waarop deze risico's zijn afgedekt en een kwantificering van deze risico's wordt ook verwezen naar de paragraaf "Financiële risico's" in de jaarrekening.

Inzake de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur in 2015 afspraken gemaakt met de sociale partners bij Astellas. Hierbij is rekening gehouden met het medio 2015 uitgevoerde risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds. De risicobereidheid van het fonds is in de abtn van het fonds beschreven en vormt mede de basis voor het fondsbeleid. Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. Binnen het nFTK dient gemonitord en gecommuniceerd te worden naar de deelnemers of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds.

Dit impliceert dat het bestuur prioriteit geeft aan de beheersing van die aspecten, die in het vermogensbeheer een grote financiële impact op het fonds kunnen hebben. Het bestuur monitort de risico's op regelmatige basis. Hiervoor heeft het fonds een intern risicobeheersingssysteem opgesteld. Daarnaast beschikt het fonds over een financieel crisisplan dat jaarlijks wordt beoordeeld en zo nodig geactualiseerd. In dit plan is vastgelegd wat het bestuur onder een financiële crisis verstaat en welke maatregelen in een dergelijk geval worden ingezet.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de abtn. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheertaken is risicomijdend operationeel management. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ALM-beleid en duration matching;
- proces inzake vaststelling beleidsdekkingsgraad;
- beleggingsbeleid;
- toeslagbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- beleid ten aanzien van uitbesteding;
- risicomangementbeleid;
- financieel crisisplan.

Bij de analyse wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Het bestuur heeft in 2015 een ALM-studie laten verrichten door Willis Towers Watson en zal deze primo 2018 wederom opstarten. Op basis van deze ALM-studie in 2015 heeft het bestuur geconcludeerd dat de bestaande beleggingsmix gehandhaafd blijft.

Om te toetsen of het beleid op lange termijn tot de gewenste resultaten leidt, heeft het pensioenfonds in 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. In 2016 is voor het eerst een jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd.

Het pensioenfonds kent als ondernemingspensioenfonds van Astellas B.V. en aan haar gelieerde ondernemingen een relatief consistente groep van werknemers die aan de pensioenregeling deelneemt en ondervindt derhalve geen directe gevolgen van de markt als het om de omvang van het deelnemersbestand gaat. Dat neemt niet weg dat het bestuur, dankzij een toenemende transparantie met betrekking tot de uitvoeringskosten en -in geval van uitbesteding- de (kwaliteit- en prijsniveau van) dienstverleningsproducten van andere aanbieders op het terrein van vermogensbeheer en pensioenadministratie, zich steeds rekenschap geeft van en verantwoording aflegt over het gevoerde beleid en de uitvoeringskosten.

Ook de maatschappelijke trend naar een effectievere en efficiëntere uitvoering dwingt het bestuur de ontwikkelingen inzake consolidatie en integratie nauwlettend te volgen.

De complexiteit van de pensioenwetgeving en frequentie waarmee wettelijke voorschriften worden gewijzigd verlangen van het bestuur een nauwe samenwerking met de service providers. Het bestuur is van oordeel dat het zijn verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden kan waarmaken, dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere, contractueel vastgelegde, middelen.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft de solvabiliteit, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele toeslagverlening over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het financiële model van DNB kent voor een aantal risicocategorieën vastgestelde scenario's ('schokken'). De hoofdletter 'S', aangevuld met een nummer achter een aantal risicocategorieën vertegenwoordigt de code die DNB in het risicomodel voor de desbetreffende risicocategorie hanteert. Bij de berekening van het vereist eigen vermogen (buffers) past het pensioenfonds de standaardmethode toe op basis van de zogenaamde wortelformule (S1 t/m S10).

De solvabiliteit wordt bepaald door de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1);
- Marktrisico op zakelijke waarden (S2);
- Valuta risico (S3);
- Grondstoffenrisico (S4);
- Kredietrisico (S5);
- Verzekeringstechnisch risico (S6);
- Liquiditeitsrisico (S7);
- Concentratierisico (S8);

- Operationeel risico (S9 zie paragraaf: "Niet financiële risico's");
- Actief beheer risico (S10).

Renterisico (S1)

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid voor de beleggingen en de rentegevoeligheid voor de verplichtingen niet gelijk zijn de zg. duration mismatch.

Pensioenfondsken kennen doorgaans een langere looptijd voor hun verplichtingen dan voor hun bezittingen. Vanwege deze mismatch ondervindt een fonds renterisico. Immers bij een rentedaling zullen de verplichtingen sterker toenemen in waarde dan de bezittingen. Het standaardmodel van DNB bevat voorgeschreven rentescenario's (verschuiving actuele rentetermijnstructuur via voorgeschreven rentefactoren) om het vereist eigen vermogen voor dit risico te bepalen.

Om de aanwezige mismatch te beperken dekt het fonds het renterisico gedeeltelijk –50% op marktrente– af. Hierbij wordt een bandbreedte gehanteerd zodat minimaal 45% en maximaal 55% van het renterisico wordt afgedekt. De rente-afdekking wordt zowel ex ante als ex post gemeten. Overall kan gesteld worden dat de ex ante norm rente-afdekking in lijn ligt met de ex post gerealiseerde rente-afdekking.

Marktrisico op zakelijke waarden (S2)

Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waarde wijzigingen plaatsvinden.

De waarden van aandelen en onroerend goed zijn onderhevig aan marktfluctuaties. Fondsen die een deel van hun vermogen in zakelijke waarden hebben belegd, lopen hierdoor risico.

Beleid van het fonds is om deze risico's zoveel mogelijk te spreiden en daardoor het risico te verminderen.

Valutarisico (S3)

Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.

De kans dat de wisselkoers van vreemde valuta fluctueert ten opzichte van de euro betekent een risico voor een pensioenfonds omdat verplichtingen veelal in euro luiden en bezittingen (deels) in vreemde valuta. Dit risico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta. Het beleid van het pensioenfonds is om het valutarisico in de drie belangrijkste vreemde valuta (Amerikaanse dollar, Engels pond en Japanse yen) voor 50% af te dekken.

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. Het fonds heeft in 2017 niet in grondstoffen belegd.

Kredietrisico (S5)

Het fonds loopt risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de tegenpartij tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze spread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid, risicovrij, tot uitkering zal komen. Het beleid van het fonds bepaalt dat alleen kredieten worden verleend aan hoogwaardige instellingen.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het risico dat het fonds met zijn deelnemers loopt op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's. Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico).

De sterftetrend zelf dient te worden meegenomen bij de bepaling van de voorziening voor risico fonds.

Liquiditeitsrisico (S7)

Het risico voor het fonds dat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen en/of het verlies op beleggingen door gedwongen verkoop.

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Het liquiditeitsrisico van het fonds is miniem aangezien de maandelijkse premie-inkomsten hoger zijn dan de pensioenuitkeringen en de uitvoeringskosten. Het fonds zal de ontwikkelingen inzake EMIR-wetgeving nauwgezet blijven volgen, aangezien hieruit de verplichting voor het fonds zou kunnen voortkomen dat het fonds liquiditeiten dient aan te houden als collateral. Dit zou tot een additioneel 'liquiditeitsrisico' kunnen leiden voor het fonds wanneer dit het geval blijkt te zijn.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. Het fonds heeft in de beleggingen spreiding aangebracht, namelijk een geografische spreiding, spreiding in economische sectoren en spreiding in tegenpartijen.

Operationeel risico (S9)

Het risico voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.

Voor deze operationele risico's geldt dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL N.V. en NNIP. Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen hebben AZL en NNIP er voor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van een ISAE 3402 rapportage. De ISAE 3402 rapportage bestaat uit een type II verklaring en hier worden de processen beschreven die de financiële verantwoording raken.

Ook voor 2017 heeft AZL een ISAE 3402 type II rapportage en geeft de directie wederom een ISAE 3000 rapportage (voorheen In Control Statement) af.

Het overleggen van de ISAE 3402-rapportage komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Het bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregelingen dan indien zou zijn geopteerd voor eigen beheer. Hiertoe heeft het bestuur een afzonderlijk uitbestedingsbeleid geformuleerd.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van de strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico. Het fonds richt de beleggingsportefeuille zo in dat wanneer actief beheer risico gelopen wordt dit tot uitdrukking moet komen in de opbrengsten.

Niet financiële risico's

Sponsorrisico

Het pensioenfonds heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Deze afhankelijkheid vertaalt zich in risico's voor het pensioenfonds, de zogenaamde sponsorrisico's. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn onder meer: faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstrengeling tussen het pensioenfonds en de sponsor. Het bestuur van het fonds heeft, zoals te doen gebruikelijk, kennis genomen van de meest recente jaarrekening van de sponsor en dat gaf geen aanleiding tot vragen.

Het pensioenfonds heeft kennis genomen van het voornemen van de sponsor om in 2018 een reorganisatie door te voeren die ertoe zal leiden dat het aantal actieve deelnemers bij het pensioenfonds zal afnemen. Het bestuur onderzoekt de gevolgen voor het pensioenfonds.

Uitbestedingsrisico's

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding.

Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW en Code Pensioenfonds bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie (AO), de autorisatie en procuratiesystemen en de interne controle (IC) van de uitvoerende organisatie.

Voorts beschikt het fonds over een intern risicobeheersingssysteem waarin alle processen zijn beschreven en wordt het bestuur door middel van periodieke rapportages van zowel de uitvoeringsorganisatie alsmede van externe adviseurs in staat gesteld de risico's en fondssituatie goed te monitoren.

Het beleid van het fonds bestuur is gericht op een integere bedrijfsvoering. In dit kader heeft het bestuur de risico's van het fonds geanalyseerd en op een aanvaardbaar niveau ingesteld. Om belangenverstrengeling tussen bestuur en vermogensbeheer tegen te gaan, kent het fonds geen medewerkers die als "insider" in de zin van de wet kunnen worden gekwalificeerd.

IT risico

De informatietechnologie is een belangrijke risicocategorie voor pensioenfondsen. Het betreft het risico van discontinuïteit, onvoldoende beveiliging en bijvoorbeeld het verliezen van de beheersbaarheid. Omdat het merendeel van de fondsen de IT hebben uitbesteed, is dit risico in feite een uitbestedingsrisico. Dit geldt ook voor Pensioenfonds Astellas.

De volgende subrisico's worden onderscheiden;

- Risico dat het fonds schade leidt als gevolg van het niet of onvoldoende toegesneden zijn van IT strategie en IT beleid op de bedrijfsprocessen en de bestaande informatie- en dataverwerking, waardoor onvoldoende ondersteuning wordt geboden aan processen en informatievoorziening;
- Risico dat het fonds schade leidt als gevolg van het niet volledig of niet adequaat zijn van informatie/informatiesystemen/processen. Het niet toegankelijk zijn van informatie voor geautoriseerde gebruikers. Het wel toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers;
- Risico dat het fonds schade leidt als gevolg van ontoereikend beheer van de ICT omgeving en/of ICT processen
- Risico dat het fonds schade leidt doordat de continuïteit van de (kritische) bedrijfsprocessen in gevaar komt als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT infrastructuur.

Juridisch risico

Het juridisch risico betreft de financiële en niet-financiële gevolgen van claims, boetes en/of daar uit voortvloeiende kosten.

Pensioenfonds Astellas hanteert een formele klachten procedure. Formele documenten worden steeds door tenminste twee bestuursleden getekend.

Jaarlijks vinden er controles plaats door actuaire en accountant op de uitvoering door het fonds. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd. Het bestuur draagt er zorg voor dat het voldoende kennis en kunde bezit om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen. De hierboven genoemde risico's zijn niet limitatief, maar de juiste afdekking van deze genoemde risico's geven wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het pensioenfonds.

Integere bedrijfsvoering en beheersing van de risico's

Het beleid van het fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. In dit kader heeft het bestuur de risico's van het fonds geanalyseerd. Een beschrijving van deze risico's alsmede van de beheersingsmaatregelen is opgenomen in de abtn van het fonds. Daarnaast worden risico's intensief gemonitord via periodieke risico assessments. In dit bestuursverslag wordt separaat verslag gedaan van de (mate van) risicobeheersing. Voor wat betreft het vermogensbeheer kunnen de Richtlijnen Vermogensbeheer als een instrument worden beschouwd waarmee vooraf sturing kan worden gegeven aan de door het fonds te lopen financiële risico's. De Richtlijnen Vermogensbeheer zijn voor het laatst gewijzigd per 15 oktober 2016. In de "Verklaring inzake de Beleggingsbeginselen", zijn de uitgangspunten van het beleggingsbeleid en de risicobeheerprocedures beschreven. De investment beliefs zijn eind 2017 herijkt.

Het bestuur is van mening dat met bovengenoemd risicobeleid, het periodiek (laten) uitvoeren van een ALM-studie en haalbaarheidstoets alsmede overige periodieke rapportages ten behoeve van het monitoren van het fondsbeleid en de financiële positie, zorg wordt gedragen voor een integere bedrijfsvoering.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de abtn. De abtn is laatstelijk gewijzigd per 8 december 2017. Als algemene leidraad voor het uitvoeren van de beheertaken van het fonds geldt dat het fonds bij de operationele uitvoering zoveel mogelijk risicomijdend te werk moet gaan. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Door de invoering van de pensioenregeling 2015, waarbij de financiering plaatsvindt op basis van een CDC-regeling, is het premiebeleid niet langer een beleidsinstrument voor het bestuur, maar een gegeven. De beschikbare beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Toeslagbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Beleid ten aanzien van uitbesteding.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie speelt zowel de huidige financiële positie, alsmede de financiële positie van het fonds in de toekomst, een rol.

ALM-studie

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats op basis van uitvoerige analyses (ALM- en SAA-studie) van te verwachten ontwikkelingen van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Het bestuur van Pensioenfonds Astellas voert ten minste eens in de vijf jaar een ALM-studie uit (ALM staat voor Asset Liability Management, SAA staat voor Strategische Asset Allocatie). De laatste ALM-studie is door Willis Towers Watson uitgevoerd in 2015.

Beleggingen

Beleggingsbeleid

Algemeen

Het belegde vermogen van het fonds is in 2017 met € 17,7 miljoen toegenomen naar € 366,6 miljoen (dit is inclusief € 33,0 miljoen voor risico deelnemers). Dit vermogen is wereldwijd belegd in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed. Een zeer beperkt gedeelte van het vermogen wordt aangehouden in de vorm van liquiditeiten.

De normgewichten voor de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën zijn niet gewijzigd ten opzichte van ultimo 2016. De normweging voor vastrentende waarden is in 2017 derhalve gehandhaafd op 60%; aandelen op 30% en vastgoed op 10%.

De afwijkingen ten opzichte van de normgewichten waren gedurende het jaar beperkt.

Ter beheersing van het risico van renteveranderingen voor de dekkingsgraad wordt een gedeelte van het renterisico afgedekt. Hiervoor maakt het fonds gebruik van zowel vastrentende beleggingen (obligaties) als rentederivaten (swaps). Deze rentegevoelige beleggingen zijn opgenomen in een zogenaamde matching portefeuille, gericht op het beheersen van het renterisico van de verplichtingen van het fonds. Deze matching portefeuille bestaat uit staatsleningen, bedrijfsobligaties en renteswaps. Met deze portefeuille wordt circa 50% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt.

Inzake het valutarisico dekt het pensioenfonds ter beheersing van het risico van wisselende valutakoersen de belangrijkste valuta's binnen de aandelen- en vastgoed portefeuille strategisch af. Hiertoe wordt met behulp van valutatermijn affaires ongeveer 50% van de feitelijke valuta blootstelling naar de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond afgedekt.

Het fonds voert een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid ten aanzien van de beleggingen. Mede in dit kader heeft het fonds belangen in enkele beleggingsfondsen waarin een actief uitsluitingsbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van

kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, vrijheid van vakvereniging en geen betrokkenheid bij corruptie.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille was ultimo boekjaar 2017 volledig belegd in euro's.

De vastrentende beleggingen zijn ondergebracht in twee deelportefeuilles. De deelportefeuille staatsleningen kent een normweging van 85% en de deelportefeuille bedrijfsobligaties kent een normweging van 15%. Aan het begin van het boekjaar was de deelportefeuille staatsobligaties onderwogen ten opzichte van de norm en was de deelportefeuille bedrijfsobligaties overwogen.

Gedurende het grootste deel van het jaar is deze relatieve positionering gehandhaafd. In de loop van het vierde kwartaal is de onderweging van staatsleningen binnen de vastrentende portefeuille verkleind. Ultimo 2017 waren staatsleningen nog steeds onderwogen ten opzichte van de normweging.

Binnen staatsobligaties zijn de beleggingen geconcentreerd in de landen die kunnen bogen op een zogenaamde 'AAA of AA' kredietbeoordeling.

Aandelen

Met betrekking tot de aandelenportefeuille geldt een normweging van 50% voor Europese aandelen. Voor aandelenbeleggingen in de Verenigde Staten geldt een normweging van 30%. Naar Japan, de Pacific-regio (exclusief Japan) en Opkomende Markten worden strategisch respectievelijk 8%, 5% en 7% gealloceerd.

Bij aanvang van het boekjaar waren de afwijkingen ten opzichte van de normverdeling binnen de categorie aandelen beperkt. Ook gedurende het jaar zijn geen uitgesproken afwijkingen ten opzichte van het beleid opgetreden.

Ultimo 2017 was de feitelijke allocatie naar aandelen hoger dan het normgewicht: 32,8% van het vermogen versus een normgewicht van 30%. De relatieve positionering ten opzichte van de normverdeling binnen de aandelenportefeuille was als volgt:

Regio	Allocatie versus normweging
Europa	+0,8%
Verenigde Staten	-1,4%
Japan	-0,1%
Pacific ex Japan	-0,5%
Opkomende markten	+1,1%

Voor de feitelijke invulling van de aandelenbeleggingen in Europa en de Verenigde Staten wordt gebruik gemaakt van zogenaamde Multi-manager fondsen. Dit zijn beleggingsfondsen die het belegde vermogen spreiden over meerdere fondsbeheerders. In Japan zijn de beleggingen gespreid over twee managers met complementaire stijlen. Eenzelfde beleid wordt toegepast voor de beleggingen in Opkomende Markten. In de Pacific-regio (exclusief Japan) wordt gebruikt gemaakt van een zogenaamde index tracker, een belegging die als doelstelling heeft het zo nauwkeurig mogelijk volgen van de marktindex in de betreffende regio.

Rendement

Het rendement van de beleggingen van het pensioenfonds over 2017 was 2,8 procent. In de tabel hieronder zijn de rendementen van de verschillende onderdelen over 2017 ten opzichte van de representatieve benchmark.

Performancecijfers 2017 (in %)

	portefeuille	benchmark
Matchingportefeuille	-3,91	-4,60
Aandelen	11,37	9,79
Vastgoed beursgenoteerd	-2,29	-3,48
Vastgoed niet beursgenoteerd	11,28	11,28
Bijdrage valuta afdekking	2,45	2,45
Totaal rendement	2,82	1,63

Beleggingen uit hoofde van DC-regeling

Het fonds heeft naast beleggingen voor risico fonds eveneens beleggingen voor risico deelnemer op de balans. De deelnemer krijgt de mogelijkheid om vanaf 2018 deel te nemen aan de Beschikbare Premie Module 'Mijn Pensioen' omgeving. De deelnemers in de DC-regeling zijn grotendeels dezelfde deelnemers als de deelnemers aan de middelloonregeling.

Hierbij geldt dat de beschikbare premies vermeerderd met het behaalde beleggingsrendement op de pensioendatum aangewend worden voor de aankoop van ouderdomspensioen en/ of partnerpensioen en/ of wezenpensioen. Conform de Wet Verbeterde Premieregeling krijgt de (gewezen) deelnemer voorafgaande aan de pensioendatum, vanaf het moment dat dit voor hem van belang kan zijn de keuze voor beleggen ten behoeve van aankoop van een vaste, dan wel een variabele pensioenuitkering. Dit is vanaf 15 jaar voor de pensioenrichtdatum.

Het fonds heeft de individuele beleggingsadministratie van de premieregeling ondergebracht bij NN IP. In het kader van de invoering van de pensioenwet en de hieruit voortvloeiende zorgplicht worden de premies belegd in leeftijdsgerelateerde life cycle mixen vanaf medio 2018. Het bestuur heeft hierbij de default life cycle mixen vastgesteld, gericht op de aankoop van een vaste uitkering. De life cycles zijn dusdanig opgesteld dat naarmate de leeftijd van de deelnemers hoger wordt, de beleggings- en renterisico's telkens verder worden beperkt.

Hoewel de beleggingen niet voor risico fonds zijn, monitort het bestuur continue de samenstelling van de life cycle mixen aan de hand van ontwikkelingen in de markt, wet- en regelgeving en performance. Het bestuur leunt hierbij op de maatman ALM analyses uitgevoerd door de vermogensbeheerder (uitkomst veelal gebaseerd op hoogte vervangingsratio). Het bestuur is van mening dat de gevoerde beleggingsmixen in de diverse life cycles de risicohouding van de populatie in de premieregelingen goed weerspiegelen.

De Zorgplichtmodule zorgt er voor dat continue gemonitord wordt of de gewenste risicohouding van de deelnemer in overeenstemming is met het gevoerde beleggingsbeleid voor de deelnemer.

Actuariële verslag

De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de toelichting van de jaarrekening.

In haar actuariële verklaring heeft de certificerende actuaaris geoordeeld dat voldaan is aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132, aangezien het eigen vermogen van het pensioenfonds op de balansdatum lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. De vermogenspositie positie van ons fonds is naar de mening van de certificerende actuaaris niet voldoende, omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

De actuariële analyse van het resultaat is als volgt:

	2017	2016
Actuariële analyse van het resultaat		
Interest en toeslagen	13.449	-4.928
Bijdragen en arbeidsongeschiktheid	841	2.965
Overdrachten	55	103
Technisch resultaat (Risicoproces)	-337	-579
Wijziging overlevingsgrondslagen	0	-1.063
Kosten	173	183
Diversen	-57	105
	14.124	-3.214

Vooruitblik 2018

Het bestuur zal in 2018 de uitwerking van de wet verbeterde premieregeling voor de deelnemers in de DC-regeling van het fonds verder bezien. Daarbij zal het pensioenfonds de deelnemers een keuzemogelijkheid van de vaste of variabele uitkering bieden. Om de keuzemogelijkheid aan de deelnemers te bieden zal het pensioenfonds het beleggingsbeleid zo inrichten dat vanaf 15 jaar voorafgaande aan de pensioenrichtdatum de beleggingen worden ingericht dat ze passend zijn voor een variabele of vaste uitkering voor de betreffende deelnemers. Overigens behouden de deelnemers hun keuzemogelijkheid voor een vast of variabel pensioen op de pensioendatum. Het DC-reglement zal hierop worden aangepast.

Het fonds heeft verder het onderwerpen IT-beleid prominent op de agenda geplaatst voor 2018.

In 2018 is de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de stand eind 2017 gestegen van 107,1% naar 108,0% per 30 april 2018. De dekkingsgraad is in die periode exact gelijk gebleven en bedraagt per 30 april 2018 nog steeds 108,4%. De reële dekkingsgraad is gestegen van 84,6% ultimo 2016 naar 87,7% ultimo 2017.

Eind april 2018 heeft het bestuur een 'heidag' georganiseerd voor sociale partners, het verantwoordingsorgaan van het fonds en de bestuurders om de toekomst van het fonds op de middellange termijn met elkaar te bespreken en tevens om alle pensioenontwikkelingen, zoals het nieuwe pensioenstelsel, te agenderen. Voorsnog concludeerden de aanwezigen dat alternatieve mogelijkheden gering zijn en dat de meerwaarde van het hebben van een 'eigen' ondernemingspensioenfonds ook voordelen met zich brengt. Zo kan in de verwachte transitie van het pensioenstelsel in Nederland de komende jaren een eigen keuze, binnen de door wet- en regelgeving en het wenselijke in de ogen van sociale partners, gemaakt worden.

Bij de onderneming verbonden aan het pensioenfonds vindt op dit moment een reorganisatie plaats. Het pensioenfonds zal nauwgezet de gevolgen voor het fonds in 2018 en verder bezien. Met de werkgever zal een continue dialoog gezocht worden om over het onderwerp pensioen binnen de reorganisatie steeds de meest actuele informatie te beschikken.

Inzake de AVG wetgeving heeft het pensioenfonds de nodige inspanningen verricht om tijdig voor 25 mei 2018 compliant aan deze wetgeving te zijn.

Vastgesteld te Zeist, 15 juni 2018

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

voorzitter
D. Veenvliet

secretaris
N. van den Berg

bestuurder
A. Beijert

bestuurder
H.J.L. Janssen

bestuurder
V.A.W.M. Rot

Verantwoordingsorgaan

Verslag Verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan is in 2008 ingesteld. Conform artikel 115a van de pensioenwet heeft het verantwoordingsorgaan een aantal taken en bevoegdheden, zoals vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan dat op de website van het pensioenfonds kan worden geraadpleegd. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden: een lid als vertegenwoordiger van de werkgever, een lid als vertegenwoordiger van de deelnemers en een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. Deelnemers en pensioengerechtigden kiezen uit kandidaten uit hun midden. De leden worden telkens voor een periode van drie jaar benoemd, waarbij het schema van benoeming zodanig is dat er in principe elk jaar hooguit één "nieuw" lid deel uit maakt van het orgaan.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid en de taak om te oordelen over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over een aantal onderwerpen, waaronder de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht alsmede het vaststellen en wijzigen van het communicatiebeleid.

Het verantwoordingsorgaan maakt naar behoefte gebruik van mogelijkheden om kennis en vaardigheden te verwerven die van nut zijn voor haar functioneren, onder andere door het bijwonen van relevante symposia en seminars. In de loop van 2017 hebben alle leden van het verantwoordingsorgaan de pensioenopleiding tot geschiktheidsniveau A afgerond. In maart 2017 is samen met het pensioenfondsbestuur een studiedag bijgewoond.

Het verantwoordingsorgaan heeft per 1 januari 2017 de heer M.J.J. van Rijswijk verwelkomd als lid namens de werkgever, opvolger van de heer A.C. de Wolf. Eind 2017 nam het verantwoordingsorgaan, onder dankzegging voor de grote en langjarige bijdrage die hij aan het verantwoordingsorgaan heeft geleverd, afscheid van de heer JW Schotel. Per 1 januari 2018 is de heer S. de Wit benoemd als diens opvolger.

Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan is in 2017 vijf keer in vergadering bijeen gekomen. Daarnaast heeft in 2017 twee keer een gezamenlijke vergadering plaatsgevonden tussen het bestuur (inclusief adviseurs) en het verantwoordingsorgaan, en hebben leden van het verantwoordingsorgaan gesproken met de visitatiecommissie.

Over het jaarverslag 2017 heeft het verantwoordingsorgaan in mei 2018 met het bestuur vergaderd waarbij het jaarverslag werd besproken met de externe accountant en de externe certificerende actuaaris. Daaropvolgend heeft het verantwoordingsorgaan nog een afzonderlijk gesprek gevoerd met de certificerende actuaaris om een goed onderbouwd en onafhankelijk oordeel te kunnen geven over het in 2017 gevolgde beleid, en om zich een beeld te kunnen vormen over het in de toekomst te volgen bestuursbeleid. Er zijn door het verantwoordingsorgaan, op vraag van het bestuur, in 2017 adviezen uitgebracht over de premievaststelling, over het communicatieadviesplan en over de aard en inrichting van het intern toezicht.

In de door de sociale partners overeengekomen pensioenregeling is een vaste pensioenpremie bepaald over de periode van 1 januari 2015 tot 31 december 2019. De voor deze vijf jaar vastgelegde pensioenpremie bleek, evenals vorig jaar, wederom

onvoldoende om voor actieve deelnemers het jaarlijkse maximale opbouwpercentage pensioenopbouw van 1,875% te realiseren. Er zijn in 2016 geen kortingsmaatregelen toegepast, maar als gevolg van de ontwikkeling van de dekkingsgraad konden ook in 2017 geen toeslagen worden verleend.

Het verantwoordingsorgaan zal zich in 2018 vooral richten tot het bestuur om gezamenlijk inzicht te verkrijgen over actuele thema's binnen de pensioensector, en de daarbij behorende risico afweging en beleidsoverwegingen. Het verantwoordingsorgaan zal vooral aandacht geven aan de communicatie van het bestuur naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, en ook aan het 'in control' zijn van het bestuur over de diverse werkzaamheden die onder verantwoordelijkheid van het bestuur zijn uitbesteed.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft zich door haar diverse activiteiten inzicht verschaft in het functioneren van het bestuur. Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur op deskundige wijze heeft gehandeld gedurende het verslagjaar 2017, en daarbij een evenwichtig en consistent beleid heeft gevoerd waarbij de belangen van alle betrokkenen afdoende afgewogen zijn. Het verantwoordingsorgaan is voorts van mening dat het bestuur er in geslaagd is de normen uit de Code Pensioenfondsen, waar van toepassing, na te leven.

Leiden, 30 mei 2018

De leden van het verantwoordingsorgaan

W.J. Atsma
voorzitter

M.J.J. van Rijswijk
secretaris

S. de Wit
lid

Reactie bestuur op verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur bedankt de leden van het Verantwoordingsorgaan voor hun inzet en betrokkenheid gedurende het afgelopen jaar.

De gezamenlijke overleggen met het Verantwoordingsorgaan worden door het bestuur als prettig en constructief ervaren. De positief kritische inbreng tijdens de bespreking van het bestuursverslag met het bestuur en in aanwezigheid van de accountant en actuaaris vanuit het Verantwoordingsorgaan is daarbij naar de mening van het bestuur een meerwaarde in het jaarwerktraject.

Het bestuur dankt in het bijzonder de per 1 januari 2017 toegetreden leden van het Verantwoordingsorgaan voor hun inzet en voortvarendheid bij het volgen van de gewenste opleidingen.

Het bestuur heeft met genoeg kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het verslagjaar 2017.

Het bestuur heeft kennis genomen van het voornemen van het Verantwoordingsorgaan om gezamenlijk met het bestuur inzicht te verkrijgen in de samenhang van de te verwachten veranderingen binnen de pensioensector. Het bestuur ziet uit naar een constructieve dialoog ten aanzien van dit onderwerp.

Zeist, 15 juni 2018

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

de voorzitter
D. Veenvliet

de secretaris
N. van den Berg

bestuurder
A. Beijert

bestuurder
V.A.W.M. Rot

bestuurder
H.J.L. Janssen

Visitatiecommissie

Samenvatting Bevindingen Visitatie 2017

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Astellas (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de Visitatiecommissie (VC), na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO) van het Fonds, de opdracht gegeven om in de eerste helft van 2018 een zogenaamde jaarlijkse visitatie uit te voeren. De onderhavige visitatie is de eerste jaarlijkse visitatie in een driejaarscyclus van visitaties bij VCHolland. De beoordelingsperiode van deze visitatie strekt zich uit tot de begin april 2018 voor de visitatiecommissie beschikbare informatie met betrekking tot het boekjaar 2017.

De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. Daarbij wordt expliciet ingegaan op de (wettelijke) normen met betrekking tot de uitvoering van het intern toezicht. VCHolland onderschrijft de doelstellingen van de Vereniging van Interne Toezichthouders (VITP).

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig is en op een zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. Het bestuur is in control met betrekking tot de uitbestede activiteiten. De documentatie is op orde en in de bestuurscyclus zijn de relevante onderwerpen zoals risicobeheersing opgenomen. In 2017 is sprake van een bestendige gedragslijn geweest. In 2017 is ook sprake geweest van een optimalisatie van enkele processen onder andere op het gebied van risicobeheersing.

a. Follow up vorige visitatie

Er is sprake van een gedegen proces met betrekking tot de afhandeling van de aanbevelingen.

b. Algemene gang van zaken

Het Fonds anticipeert op afdoevende wijze op de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving en de mogelijke gevolgen daarvan voor het Fonds. De bestaande rapportagestructuur geeft het bestuur voldoende inzicht in de financiële positie van het Fonds inclusief de mogelijke ontwikkeling daarvan en de mogelijke gevolgen daarvan voor de deelnemers. De toekomst van het Fonds is een periodiek aandachtspunt van het bestuur en verantwoordingsorgaan. Vooralsnog is de toegevoegde waarde van het Fonds bevestigd maar blijft het Fonds alert op mogelijke ontwikkelingen. De VC doet nog wel de aanbeveling de relatie tussen het niveau van de CDC-premie en het ambitieniveau van de pensioenopbouw van de actieve deelnemers nader te evalueren. De risicohouding is overeenkomstig de wet- en regelgeving vastgesteld. De resultaten van de laatste haalbaarheidstoets vallen binnen de eerder opgestelde criteria.

c. Governance

Het Fonds kenmerkt zich qua governancestructuur door het ontbreken van een adviescommissiestructuur. De VC heeft kunnen vaststellen dat dit niet ten koste gaat van de kwaliteit van de besluitvorming. Daarbij is duidelijk sprake van een evenwichtige belangenafweging. De documentatie van het Fonds is in grote mate geactualiseerd en voldoet aan de wettelijke vereisten. Binnen het Fonds zijn afdoende maatregelen genomen om op adequate wijze een beheerste en integere bedrijfsvoering in te vullen. De VC doet in dit kader nog een aantal aanbevelingen. De relatie met het Verantwoordingsorgaan is goed mede op basis van een toereikende informatieverschaffing door het bestuur. Het Fonds is in control met betrekking tot de uitbestede activiteiten.

d. Geschiktheid

De geschiktheid van de fondsorganen is van een goed en toereikend niveau waarbij sprake is van een gericht opleidingsprogramma. Gezien de toenemende complexiteit wordt een steeds groter beroep gedaan op het tijdsbeslag van de leden van de fondsorganen. Dit kan tot op heden nog naar behoren worden ingevuld. Het bestuur bevordert in optimale zin de diversiteit binnen de fondsorganen. De VC doet nog een aantal niet materiele aanbevelingen.

e. Beleggingen

Het beleggingsproces binnen het Fonds is op orde zowel met betrekking tot de beleidsvorming als uitvoering. De VC heeft kunnen vaststellen dat beleidswijzigingen op een zorgvuldige manier tot stand komen. Het Fonds heeft in 2017 aandacht besteed aan een herformulering van de beleggingsbeginselen. Van belang is dat de invulling van het beleid daar ook rekening mee houdt. Er is sprake van een periodieke evaluatie van de externe dienstverleners. De rapportagestructuur is toereikend voor een eigen oordeelsvorming.

f. Risico's

In de ABTN is het proces van beheersing van d

Reactie bestuur op bevindingen visitatiecommissie

Het bestuur hanteert sinds het verslagjaar 2014 met betrekking tot het intern toezicht de werkwijze dat door middel van een visitatiecommissie, bestaande uit 3 onafhankelijke deskundigen die door het bestuur worden benoemd, het intern toezicht jaarlijks wordt uitgevoerd.

De wijze waarop het bestuur het wettelijk verplichte intern toezicht geregeld heeft, zijnde de inrichting van de visitatie door VC Holland, de bevindingen van de visitateurs en de door hen gedane aanbevelingen zijn helder beschreven in de in het jaarverslag opgenomen samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie.

Het bestuur bedankt de leden van de visitatiecommissie van VC Holland voor hun inzet het afgelopen jaar.

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie over het verslagjaar 2017 en heeft deze besproken tijdens een gezamenlijke meeting met de leden van de visitatiecommissie. De aanbevelingen zullen conform bestendig gebruik worden opgenomen op de 'actielijst naar aanleiding van het jaarwerk' en opgepakt door het bestuur.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo, in duizenden euro)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfondsen en risico deelnemers [1]		
Vastgoed beleggingen	37.448	33.735
Zakelijke waarden	118.923	110.131
Vastrentende waarden	207.010	196.329
Derivaten	16.591	18.977
	379.972	359.172
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	1.268	1.164
Vorderingen en overlopende activa [3]	3.918	4.490
Liquide middelen [4]	2.986	1.881
Totaal activa	388.144	366.707

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Reserves		
Algemene reserve [5]	-27.072	-39.033
Bestemmingsreserve premiedepot [6]	0	0
Beleggingsreserve [7]	55.886	53.723
	28.814	14.690
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [8]	311.788	307.542
Voorzieningen voor risico deelnemers [9]	32.950	32.886
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	14.592	11.589
Totaal passiva	388.144	366.707

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [11]		
Directe beleggingsopbrengsten	5.152	4.454
Indirecte beleggingsopbrengsten	3.393	20.928
Kosten van vermogensbeheer	-499	-609
	8.046	24.773
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [12]	1.515	2.007
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [13]	14.610	14.506
Premiebijdragen voor risico deelnemers [14]	0	0
Saldo van aanspraken en verplichtingen [15]	1.123	845
Saldo van aanspraken en verplichtingen voor risico deelnemers [16]	0	0
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers [17]	-1.276	-460
Pensioenuitkeringen [18]	-5.017	-4.860
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [19]		
Toevoeging pensioenopbouw	-12.211	-10.818
Toevoeging indexerings- en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	691	168
Onttrekking voor uitkeringen	5.012	4.837
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	251	242
Wijziging marktrente	4.643	-29.640
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.116	-792
Overige mutaties	-1.516	-656
Mutatie IBNR voorziening	0	687
Wijziging AG Prognosestafel	0	-1.132
Wijziging Ervaringssterfte	0	69
	-4.246	-37.035

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2017	2016
Mutatie vordering herverzekeringsdeel technische voorzieningen [20]	104	124
Mutatie voorziening pensioensverplichtingen voor risico deelnemers [21]	-64	-1.670
Herverzekering [22]	135	-622
Pensioenuitvoeringskosten [23]	-813	-766
Pensioenuitvoeringskosten voor risico deelnemers [24]	-58	-56
Overige baten en lasten [25]	65	0
Saldo van baten en lasten	14.124	-3.214
Bestemming van het saldo		
Beleggingsreserve ¹⁾	2.163	4.862
Bestemmingsreserve premiedepot	0	-395
Algemene reserve	11.961	-7.681
	14.124	-3.214

1) De beleggingsreserve is gelijk aan het vereist eigen vermogen dat conform DNB aangehouden dient te worden.

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premieontvangsten van werkgevers en werknemers	15.010	15.631
Uitkeringen uit herverzekering	910	1.765
Overgenomen verplichtingen	262	558
	16.182	17.954
Uitgaven		
Uitbetaalde pensioenen	-5.009	-4.656
Overgedragen verplichtingen	-414	-173
Premies herverzekering	-764	-1.131
Pensioenuitvoeringskosten	-869	-1.001
	-7.056	-6.961
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	5.140	4.676
Verkopen en aflossingen beleggingen	43.141	48.045
	48.281	52.721
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-55.824	-61.889
Kosten van vermogensbeheer	-478	-609
	-56.302	-62.498
Mutatie liquide middelen	1.105	1.216
Saldo liquide middelen 1 januari	1.881	665
Saldo liquide middelen 31 december	2.986	1.881

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Het doel van Stichting Pensioenfonds Astellas, statutair gevestigd te Leiden (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de volgende aangesloten ondernemingen: Astellas B.V. en Astellas Pharma Europe B.V. Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toepassing richtlijnen volgens de overeenstemmingsverklaring

Stichting Pensioenfonds Astellas heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en BW2 Titel 9 toegepast. De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien

de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Waardering

Vastgoed beleggingen

De ter beurse genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert. Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen. Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. Derivaten met een negatieve waarde worden op de passivazijde van de balans opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve is berekend conform de FTK-methodiek (wortelformule DNB).

Bestemmingsreserve premiedepot

Vanaf 1 januari 2015 is sprake van een zogenaamde CDC-regeling, waarbij voor een periode van vijf jaar een vaste premie is vastgesteld. Een eventueel premieoverschot wordt in een premiedepot gereserveerd. In het geval van een premietekort wordt eerst het premiedepot aangewend, indien dit niet toereikend is wordt het opbouwpercentage in enig jaar gekort. Het in 2015 gevormde premiedepot is in 2016 volledig ingezet om de verlaging van het opbouwpercentage te beperken en bevat daardoor ultimo 2016 geen middelen meer.

Het premiedepot is een zogenaamde bestemmingsreserve en telt daarom niet mee bij de berekening van de dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

Bij het waarden van de verplichtingen is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gehanteerd. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde UFR-methode.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt tevens rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Sterfte

Volgens de Prognosetafel AG 2016 (zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap).

Ervaringssterfte

Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de fonds specifieke Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfte.

Intrest

Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente per 31 december 2017 zoals gepubliceerd door DNB.

Gehuwdheid

Tot de pensioenleeftijd op basis van het onbepaalde partnersysteem (partnerfrequenties op basis van CBS 2013 data) en na de pensioenleeftijd op basis van het bepaalde partnersysteem. Op de pensioenleeftijd is de partnerfrequentie gelijk aan 100%.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

Voor kosten zijn de verplichtingen 5% verhoogd.

Herverzekingsdeel technische voorziening

Op de activazijde van de balans is ultimo 2017 een vordering op de herverzekeraar opgenomen ter grootte van 1.268 (ultimo 2016: 1.164). Dit betreft de contante waarde van de vanuit de verzekeraar te ontvangen uitkeringen inzake arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) en PVI-rentes.

Voorzieningen voor risico deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Deze voorziening bestaat uit de door de werkgever in het kader van de beschikbare premiereregeling (hoofdstuk 3 van het Pensioenreglement 2006) ten behoeve van de deelnemers gedane stortingen (beschikbare premiebijdragen). De voorziening wordt jaarlijks verhoogd (of verlaagd) met een rendementdeling (deze vindt na afloop van het boekjaar plaats vanuit de hiertoe gevormde voorziening rendementdeling) alsmede verlaagd met de onttrekkingen vanuit de voorziening pensioensparen naar de voorziening

pensioenverplichtingen eigen rekening in verband met omzetting van pensioenspaarkapitaal in pensioenuitkeringen en/of pensioenaanspraken (inkoop). Daarnaast kan de voorziening pensioensparen worden verhoogd of verlaagd als gevolg van inkomende respectievelijk uitgaande waardeoverdrachten.

Als onderdeel van de voorziening en voor risico deelnemers, dient jaarlijks per 1 januari van het volgende boekjaar als rendementdeling toegevoegd te worden aan de pensioenspaarkapitalen van de beschikbare premiereregeling in het Pensioenfonds. Ten behoeve van vaststelling van het rendementdelingspercentage wordt de voorziening rendementdeling gedeeld door het gemiddeld pensioenspaarkapitaal van het betreffende jaar. Aan de voorziening rendementdeling worden de netto beleggingsopbrengsten toegevoegd die kunnen worden toegerekend aan de beschikbare premiereregeling (onder aftrek van de kosten vermogensbeheer). Tevens worden de administratiekosten in mindering gebracht die kunnen worden toegerekend aan de beschikbare premiereregeling alsmede het totaal van de in het betreffende boekjaar reeds tussentijds verleende rendementdelingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden zoveel mogelijk aan het jaar waarop ze betrekking hebben toegerekend.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van aandelen, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- gerealiseerde koersverschillen bij (af)lossingen van leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- gerealiseerde koersverschillen bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot obligaties, deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
- niet-gerealiseerde koersverschillen inzake aandelen, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Bestemming saldo

Het saldo van de staat van baten en lasten wordt ultimo boekjaar gedoteerd of onttrokken aan de beleggingsreserve conform de grondslagen. Het daarna resterende saldo wordt toegevoegd dan wel onttrokken aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Het kasstroomoverzicht is een weergave van de daadwerkelijke geldstroom van 1 januari t/m 31 december.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Verloop van de beleggingen voor risico pensioenfondsen en risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2016	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen lossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2017
Vastgoed beleggingen						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	33.735	12.853	-9.523	-225	608	37.448
	33.735	12.853	-9.523	-225	608	37.448
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	110.131	6.209	-9.597	791	11.389	118.923
	110.131	6.209	-9.597	791	11.389	118.923
Vastrentende waarden						
Obligaties	164.389	33.438	-17.943	-378	-5.309	174.197
Vastrentende beleggingsfondsen	31.940	0	0	0	873	32.813
	196.329	33.438	-17.943	-378	-4.436	207.010
Derivaten						
Swaps	8.693	3.324	-3.350	0	-6.078	2.589
Valutatermijntransacties	56	0	-2.719	2.718	553	608
	8.749	3.324	6.069	2.718	-5.525	3.197
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen ¹⁾	348.944	55.824	-43.132	2.906	2.036	366.578
Waarde beleggingen voor risico pensioenfondsen	348.944					366.578
Derivaten opgenomen onder kortlopende schulden en overige passiva	10.228					13.394
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen activa zijde	359.172					379.972

1) Inclusief beleggingen voor risico deelnemers ad. 32.950. Er worden geen separate beleggingen aangehouden voor risico deelnemers.

De beleggingen bevatten geen beleggingen in de premiebijdragende ondernemingen. Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er is geen sprake van security lending.

Aansluiting beleggingen, voor risico fonds en voor risico deelnemers, vóór en na toepassing look through (t.b.v. de Risicoparaagraaf):

Categorie	Stand ultimo 2017	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend belasting	Debiteuren crediteuren effecten	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf 2017
Onroerende zaken	37.448	0	0	0	0	-30	37.418
Zakelijke waarden	118.923	0	0	0	0	-235	118.688
Vastrentende waarden	207.010	0	3.126	0	0	609	210.745
Derivaten	3.197	0	107	0	0	-33	3.271
Overige beleggingen	0	500	0	0	0	-311	189
Totaal	366.578	500	3.233	0	0	0	370.311

Categorie	Stand ultimo 2016	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend belasting	Debiteuren crediteuren effecten	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf 2016
Onroerende zaken	33.735	0	0	0	0	-51	33.684
Zakelijke waarden	110.131	0	0	27	0	-1.955	108.203
Vastrentende waarden	196.329	0	3.263	0	0	2.154	201.746
Derivaten	8.749	0	-70	0	0	-34	8.645
Overige beleggingen	0	217	0	0	0	-114	103
Totaal	348.944	217	3.193	27	0	0	352.381

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1 Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt.

Level 2 Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsafspraken.

Level 3 Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2017
	Directe markt-notering	Afgeleide markt-noteringen	Modellen en technieken niet gebaseerd op marktdata	
Vastgoed beleggingen	26.126	11.322	0	37.448
Zakelijke waarden	19.083	99.840	0	118.923
Vastrentende waarden	210.745	0	0	207.010
Derivaten	0	3.197	0	3.197
Overige beleggingen	0	0	0	0
Totaal belegd vermogen	252.219	114.359	0	366.578

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2016
	Directe markt-notering	Afgeleide markt-noteringen	Modellen en technieken niet gebaseerd op marktdata	
Vastgoed beleggingen	27.892	5.843	0	33.735
Zakelijke waarden	17.399	92.732	0	110.131
Vastrentende waarden	196.329	0	0	196.329
Derivaten	0	8.749	0	8.749
Overige beleggingen	0	0	0	0
Totaal belegd vermogen	337.893	107.324	0	348.944

Collateral

Voor de beheersing van het rente- en valutarisico maakt het pensioenfonds onder andere gebruik van niet-beursgenoteerde derivaten. Deze derivaten worden afgesloten met een of meerdere tegenpartijen. Ter bescherming tegen het niet nakomen van de overeengekomen afspraken zijn ISDA overeenkomsten afgesloten met (potentiele) tegenpartijen. Daarin wordt onder meer geregeld in welke gevallen onderpand ter beschikking moet worden gesteld (en van welke kwaliteit). Ultimo 2017 had het pensioenfonds onderpand ontvangen ter waarde van € 3,6 miljoen van zes tegenpartijen, Rabobank € 1,4 miljoen, Deutsche Bank -€ 0,9 miljoen, Royal Bank of Scotland -1,6 miljoen, Citigroup GML € 0,2 miljoen, HSBC Bank -€ 0,6 miljoen en Credit Suisse voor € 5,2 miljoen.

Tegenpartij	Ontvangen collateral	Instrument	Marktwaaarde Collateral
Citigroup GML	Germany (government of)	0.7500 Apr 15,18	160
Credit Suisse	Germany (federal Rep Of)	2.500 Jul 04,11	2.085
Credit Suisse	France (Govt of)	5.5000 Apr 25, 29	2.025
Credit Suisse	France (Republic of)	4.7500 Apr 25, 35	444
Credit Suisse	France (Republic of)	1.3000 Jul 25, 19	271
Credit Suisse	France (Govt of)	0.5000 Nov 25, 19	349
Deutsche Bank	Netherlands government	55000 Jan 15, 28	-886
HSBC Bank	Netherlands government	5.5000 Jan 15,28	-592
Rabobank	Netherlands government	4.000 Jul 15, 18	558
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	4.000 Jul 15, 19	221
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	3.2500 Jul 15, 21	606
Royal Bank of Scotland	Netherlands government	2.7500 Jan 15, 47	-1.609
Totaal			3.632

	2017	2016
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.164	1.040
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	104	124
Stand per 31 december	1.268	1.164
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
Vastrentende waarden	3.126	3.263
Derivaten	777	774
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	3.903	4.037
Overige vorderingen		
Dividendbelasting	0	27
Verzekeringsmaatschappijen	15	26
Astellas B.V.	0	400
Subtotaal overige vorderingen	15	453
Totaal vorderingen en overlopende activa	3.918	4.490
De vorderingen en overlopende activa hebben een kortlopend karakter.		
[4] Liquide middelen		
Kas Bank N.V. Depotbank	500	217
ING Bank N.V. ¹⁾	2.486	1.664
	2.986	1.881
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		

1) Met een kredietlimiet van 300.

Passiva	2017		2016	
Reserves				
[5] Algemene reserve				
Stand 1 januari	-39.033		-31.352	
Dotatie uit bestemming saldo	11.961		-7.681	
Stand 31 december	-27.072		-39.033	
[6] Bestemmingsreserve premiedepot				
Stand 1 januari	0		395	
Dotatie uit bestemming saldo	0		-395	
Stand 31 december	0		0	
[7] Beleggingsreserve				
Stand 1 januari	53.723		48.861	
Dotatie uit bestemming saldo	2.163		4.862	
Stand 31 december	55.886		53.723	
Totaal eigen vermogen	28.814		14.690	
Minimaal vereist eigen vermogen	13.425	3,9%	13.246	3,9%
Vereist eigen vermogen	55.886	16,2%	53.723	15,8%
Actuele dekkingsgraad ¹⁾		108,4%		104,3%
Beleidsdekkingsgraad		107,1%		101,8%
Pensioenvermogen ¹⁾	373.552		355.118	

1) De dekkingsgraad is vastgesteld als het pensioenvermogen gedeeld door de totale technische voorzieningen. Het pensioenvermogen betreft het totaal van de reserves (exclusief de bestemde reserve premiedepot) + de totale technische voorzieningen. Vanaf boekjaar 2015 worden in deze totale technische voorzieningen naast de voorziening voor risico fonds óók de voorziening voor risico deelnemers meegenomen. De berekening is als volgt: $((28.814+311.788+32.950)/(311.788+32.950) \times 100\% = 108,4\%$

	2017	2016
Technische voorzieningen		
[8] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand 1 januari	307.542	270.507
Mutaties:		
– Toevoeging pensioenopbouw	12.211	10.818
– Toevoeging indexering en overige toeslagen	0	0
– Rentetoevoeging	-691	-168
– Onttrekking voor uitkeringen	-5.012	-4.837
– Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-251	-242
– Wijziging marktrente	-4.643	29.640
– Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.116	792
– Overige mutaties	1.516 ¹⁾	656
– Mutatie IBNR voorziening	0	-687
– Wijziging AG Prognosestafel	0	1.132
– Wijziging Ervaringssterfte	0	-69
Stand 31 december	311.788	307.542
De voorziening pensioenverplichtingen, zijnde de contante waarde van de toekomstige pensioenbetalingen waartoe het fonds zich heeft verplicht, kan als volgt worden gespecificeerd:		
– Actieven	141.787	144.670
– Arbeidsongeschikten	4.746	4.388
– Premievrijen	72.484	68.373
– Ingegane pensioenaanspraken	92.771	90.110
Totaal	311.788	307.541

1) De overige mutaties betreffen grotendeels wijzigingen in de TV als gevolg van sterfte. Daarnaast bevat deze post resultaten op flexibilisering bij pensionering, resultaten op invalidering en zijn hier correcties in meegenomen.

	2017	2016
[9] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Voorziening pensioensparen		
Stand 1 januari	32.886	31.216
Stortingen:		
– Premies DC regeling	0	0
– Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Onttrekkingen:		
– Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-1.276	-460
– Onttrekkingen t.b.v. uitgaande waardeoverdrachten	-29	-50
Rendement:		
– Correctie rendement oude jaren	-88	229
– Dotatie boekjaar: rendement huidig boekjaar	1.457	1.951
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	32.950	32.886
Totaal technische voorzieningen	344.738	340.428
[10] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten (negatieve posities)	13.394	10.228
Derivaten overlopende interest	670	844
Actuaris	41	64
Accountant	16	16
Administrateur	26	29
NNIP vermogenbeheer	308	283
Loonheffingen en sociale lasten	128	120
Overige	9	5
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	14.592	11.589
De negatieve derivaten posities hebben een langlopend karakter. De overige kortlopende schulden hebben een looptijd van korter dan een jaar.		

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Met Towers Watson Netherlands B.V., AZL N.V., Triple A Risk & Finance Certification B.V. Amsterdam en N.N. Investment Partners B.V. zijn meerjarige contracten afgesloten. Deze kosten zijn in lijn met voorgaand jaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen Stichting Pensioenfonds Astellas en de aangesloten ondernemingen Astellas B.V. en Astellas Pharma Europe B.V.

Transacties met bestuurders

Vertegenwoordigers in het bestuur ontvangen geen beloning van het Pensioenfonds, anders dan de mogelijkheid gebruik te maken van een vacatievergoeding. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het Pensioenfonds heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de aangesloten ondernemingen. De transacties bestaan uit de betaling van premiebijdragen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuurders van Stichting Pensioenfonds Astellas hebben in 2017 geen bezoldiging ontvangen. Bestuurders en leden van het VO kunnen wel gebruik maken van een vacatievergoeding en reiskostenvergoeding (die ook al in de jaren ervoor van toepassing was). In 2017 heeft het bestuur 16,5 duizend euro aan vacatievergoedingen en vergoedingen reiskosten ontvangen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2017 had Stichting Pensioenfonds Astellas geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2017	2016
[11] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoed beleggingen	268	124
Zakelijke waarden	215	0
Vastrentende waarden	4.391	4405
Derivaten	135	-202
Rebate fees vastgoed	3	18
Rebate fees aandelen	38	31
Rebate fees obligaties en andere vastrentende waarden	108	77
Overig	0	2
	5.158	4.455
Herverzekeraars	0	3
Liquide middelen	-6	-6
Intrest waardeoverdrachten	0	2
Totaal directe beleggingsopbrengsten	5.152	4.454
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten:</i>		
Vastgoed beleggingen	-225	-806
Zakelijke waarden	791	850
Vastrentende waarden	-378	479
Derivaten	2.718	6.490
Valutaverschillen banken	9	5
Gerealiseerde resultaten	2.915	7.018

	2017	2016
<i>Niet-gerealiseerde resultaten:</i>		
Vastgoed beleggingen	608	2.699
Zakelijke waarden	11.389	7.729
Vastrentende waarden	-4.436	5.598
Derivaten	-5.525	-66
Niet-gerealiseerde resultaten	2.036	15.960
Naar risico deelnemers	-1.558	-2.050
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	3.393	20.928
Kosten vermogensbeheer		
Beheerloon vermogensbeheerder	-483	-609
Bewaarvergoeding	0	0
Bankkosten	-53	-40
Interest	-6	-3
Naar risico deelnemers	43	43
	-499	-609
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico fonds	8.046	24.773
[12] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Beleggingsopbrengsten minus kosten vermogensbeheer	1.515	2.007
	1.515	2.007
[13] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Werknemersbijdragen	4.378	4.233
Werkgeversbijdragen	10.215	9.877
Extra bijdrage werkgever inzake AOP	17	396
	14.610	14.506
De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 22,4% (2016: 22,4%) van de loonsom. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		

	2017	2016
Feitelijke premie ¹⁾	14.593	14.110
Feitelijke premie inclusief onttrekking premiedepot	14.593	14.505
Zuiver kostendekkende premie ²⁾	16.061	14.184
Interne kostendekkende premie	14.578	14.234
Gedempte kostendekkende premie	12.880	n.v.t.
Toetspremie	14.578	14.234
De zuiver kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	12.211	10.818
– Risicokoopsom overlijden	392	357
– Opslag premievrijstelling	441	391
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.283	2.093
– Opslag voor uitvoeringskosten	735	525
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	16.061	14.184
De interne kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	12.391	10.807
– Risicokoopsom overlijden	396	362
– Opslag premievrijstelling	447	391
– Solvabiliteitsopslag	609	2.149
– Opslag voor uitvoeringskosten	735	525
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	14.578	14.234
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.930	
– Risicokoopsom overlijden	273	
– Opslag premievrijstelling	217	
– Solvabiliteitsopslag	1.123	
– Opslag voor uitvoeringskosten	735	
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	4.602	
	12.880	

1) De totale bijdrage van € 14.610 (2016: € 14.506) wordt verminderd met de vordering op de werkgever van € 17 (2016: € 396) inzake het arbeidsongeschiktheidspensioen.

2) De zuiver kostendekkende premie betreft de kostendekkende premie op basis van de rentetermijnstructuur per 1 januari van het boekjaar, met een solvabiliteitsopslag op basis van het vereist eigen vermogen. De interne kostendekkende premie is gebaseerd op een systematiek van gedempte premie op basis van een voortschrijdend gemiddelde rentetermijnstructuur over 12 maanden, met een solvabiliteitsopslag op basis van de beleidsdekkingsgraad (met een ondergrens van het minimaal vereist eigen vermogen en een bovengrens van het vereist eigen vermogen). De gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op een systematiek van gedempte premie op basis van verwacht rendement. Verdere details met betrekking tot de berekeningswijze en onderliggende parameters zijn opgenomen in de ABTN van het fonds. De toetspremie is de minimaal te ontvangen premie waaraan de feitelijke premie wordt getoetst, op basis waarvan jaarlijks het te financieren opbouwpercentage wordt vastgesteld en op basis waarvan de toevoeging danwel onttrekking aan het premiedepot wordt bepaald. De toetspremie is minimaal gelijk aan de gedempte kostendekkende premie, en wordt eventueel verhoogd met het positieve verschil tussen de interne kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie indien en voorzover de interne kostendekkende premie hoger is dan de gedempte kostendekkende premie. De toetspremie is daarmee gelijk aan het maximum van de gedempte kostendekkende premie en de interne kostendekkende premie.

	2017	2016
[14] Premiebijdragen voor risico deelnemers	0	0
[15] Saldo van aanspraken en verplichtingen		
Overgenomen pensioenverplichtingen:		
– Overgenomen van andere pensioenfondsen	262	558
– Ontvangen spaarkapitaal uit DC (t.b.v. inkoop rechten)	1.276	460
Overgedragen pensioenverplichtingen:		
– Overgedragen naar andere pensioenfondsen	-392	-123
– Overgedragen spaarkapitalen naar andere pensioenfondsen	-23	-50
	1.123	845
[16] Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers		
Overgenomen inzake DC	0	0
	0	0
[17] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers		
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-1.276	-460
	-1.276	-460
[18] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-3.991	-3789
Partnerpensioen	-833	-815
Prepensioen	-30	-96
Invaliditeitspensioen	-88	-84
Wezenpensioen	-69	-76
Afkoopsommen	-6	0
	-5.017	-4.860

	2017	2016
[19] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-12.211	-10818
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	691	168
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	5.012	4837
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	251	242
Wijziging marktrente	4.643	-29640
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.116	-792
Overige mutaties	-1.516	-656
Mutatie IBNR voorziening	0	687
Wijziging AG Prognosestafel	0	-1132
Wijziging Ervaringssterfte	0	69
	-4.246	-37.035
[20] Mutatie vordering herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand 1 januari	1.164	1.040
Stand 31 december	1.268	1.164
Mutatie	104	124
[21] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Mutatie voorziening pensioensparen		
Stortingen:		
– Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Onttrekkingen:		
– Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	1.276	460
– Onttrekkingen t.b.v. uitgaande waardeoverdrachten	29	50
Rendement:		
– Correctie rendement oude jaren	88	-229
– Dotatie: rendement huidig boekjaar	-1.457	-1951
Totale mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	-64	-1.670

	2017	2016
[22] Herverzekeringen		
<i>Premies:</i>		
Premievrijstelling i.v.m. arbeidsongeschiktheidsrisico	0	-201
AO-risico	0	-343
Premie overlijdensrisico	-764	-410
Afrekening oude premies	0	-177
<i>Uitkeringen:</i>		
Overlijdensuitkeringen	825	434
Bijdragen herverzekeraar t.b.v. deelnemers met premievrije pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid	74	75
	135	-622
[23] Pensioenuitvoeringskosten		
Administratie (inclusief bestuursondersteuning)	-513	-480
Accountant (onderzoek van de jaarrekeningen en jaarstaten) ¹⁾	-33	-39
Actuaris	-226	-219
De Nederlandsche Bank	-21	-20
Contributie Pensioenfederatie	-8	-8
AFM	-2	-2
Opleidingskosten	-27	-11
Uitvoering risicobereidheidsonderzoek	-3	0
Visitatiecommissie	-9	-18
Bestuurs- en vergaderkosten	-24	-19
Diversen	-5	-6
	-871	-822
Kosten voor risico deelnemers	58	56
	-813	-766
[24] Pensioenuitvoeringskosten voor risico deelnemers	-58	-56
[25] Overige baten en lasten		
Schadeclaim beleggingsfonds	65	0
	65	0
Saldo van baten en lasten	14.124	-3.214

1) De totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening is gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

Actuariële analyse van het resultaat

	2017	2016
Interest en toeslagen	13.449	-4.928
Bijdragen en arbeidsongeschiktheid	841	2.965
Overdrachten	55	103
Technisch resultaat (Risicoproces)	-337	-579
Wijziging overlevingsgrondslagen	0	-1.063
Kosten	173	183
Diversen	-57	105
	14.124	-3.214

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2017 als volgt te verdelen:

	2017
	x € 1.000
Beleggingsreserve	2.163
Bestemmingsreserve premiedepot	0
Algemene reserve	11.961
	14.124

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2017 van 116,2% en ultimo 2016 van 115,8%.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	12.723	3,7	9.517	2,8
Zakelijke waarden risico (S2)	42.162	12,4	41.481	12,2
Valutarisico (S3)	10.980	3,2	12.807	3,8
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	8.089	2,4	7.796	2,3
Verzekeringstechnisch risico (S6)	10.633	3,1	10.700	3,1
Actief beheer risico (S10)	5.681	1,6	6.084	1,8
Diversificatie-effect	-34.382	-9,9	-34.662	-10,2
Vereist eigen vermogen	55.886	16,2	53.723	15,8

Indien het vereist eigen vermogen zou worden uitgedrukt als percentage van de technische voorziening voor risico fonds resulteert ultimo 2017 een percentage van 17,9% (ultimo 2016: 17,5%).

	2017	2016
	%	%
Dekkingsgraad	108,4	104,3
Beleidsdekkingsgraad	107,1	101,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad	103,9	103,9
Strategisch vereiste dekkingsgraad	116,2	115,8

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2017 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een reservetekort verkeert. Einde boekjaar 2017 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 107,1%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2016 van 101,8%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 5,3%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 10,0

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,5

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend.

In onderstaande tabel is een specificatie van het renterisico weergegeven.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	26.981		26.981	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	14.317		14.258	
Renterisico	12.664	3,7%	12.723	3,7%
Afdekkingspercentage (B/A)		53%		53%

Het Pensioenfonds dekt strategisch 50% van de verplichtingen af op marktwaarde (zuivere swapcurve). Dit afdekkingspercentage wordt bepaald op basis van de zogenaamde PV01 methode (op basis van de waardeverandering bij een verandering van de rentecurve met 1 basispunt).

Het afdekkingspercentage van 53% zoals opgenomen in bovenstaande tabel is bepaald op basis van het standaardmodel voor het vereist eigen vermogen (VEV) berekening. De methode in het standaardmodel wijkt af van de PV01 methode, waardoor het afdekkingspercentage in de tabel afwijkt van het strategische percentage van 50%.

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door middel van rentederivaten. De afloopdata variëren van 20-08-2018 tot 15-03-2067. De marktwaarde ultimo 2017 van de rentederivaten bedraagt € 2.589 miljoen en het ongerealiseerd resultaat bedraagt - € 6.078 miljoen. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van 7,6 naar 10,0 jaar.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 50% van het renterisico af.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 12.664 (3,7%) en voor het strategisch renterisico 12.723 (3,7%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Vastgoed beleggingen naar categorie				
Indirect vast goed - beursgenoteerd	31.238	83,5	27.841	82,7
Indirect vast goed - niet beursgenoteerd	6.180	16,5	5.843	17,3
Totaal vastgoedbeleggingen	37.418	100,0	33.684	100,0
Aandelenbeleggingen naar categorie				
Ontwikkelde markten/Mature markets	108.611	91,5	99.680	92,1
Opkomende markten/Emerging markets	10.076	8,5	8.523	7,9
Totaal aandelenbeleggingen	118.687	100,0	108.203	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 45.830 (13,5%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 42.162 (12,4%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

De valutapositie is, indien van toepassing, inclusief de valutapositie van (het belang van het fonds ultimo verslagperiode in) de onderliggende ING Basis Fondsen. Een onder valutatermijncontracten opgenomen bedrag geeft het netto bedrag van de afgesloten contracten in de betreffende valuta.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Vóór afdekking met derivaten</i>				
Euro	255.297	69,0	239.609	68,0
USD	48.958	13,2	43.810	12,4
GBP	18.913	5,1	20.451	5,8
JPY	12.135	3,3	11.612	3,3
CHF	7.075	1,9	6.382	1,8
HKD	5.832	1,6	4.633	1,3
AUD	4.845	1,3	4.514	1,3
Overige valuta	17.256	4,6	21.370	6,0
	370.311	100,0	352.381	100,0
<i>Valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	294.767	79,7	278.130	79,0
USD	24.589	6,6	21.215	6,0
GBP	10.092	2,7	10.880	3,1
JPY	5.855	1,6	5.257	1,5
CHF	7.075	1,9	6.382	1,8
HKD	5.832	1,6	4.633	1,3
AUD	4.845	1,3	4.514	1,3
Overige valuta	17.256	4,6	21.370	6,0
	370.311	100,0	352.381	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2017:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	38.521	
Amerikaanse dollar	0	-22.596
Pound sterling	0	-9.571
Japanse yen	0	-6.354
	38.521	-38.521

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2017 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 608 duizend hoger uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerd resultaat van € 608 duizend).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 11.248 (3,3%) en voor het strategisch valuta risico 10.980 (3,2%).

Inflatierisico

Het inflatierisico is het risico dat het fonds onvoldoende in staat is om (toenemende) verplichtingen als gevolg van (verwachte wijziging in) inflatie te financieren zonder belanghebbenden te benadelen.

Grondstoffenrisico

Het fonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Opbouw van de vastrentende portefeuille naar credit rating

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Ratingklasse:</i>				
AAA	114.496	54,4	106.354	52,6
AA	65.911	31,4	64.730	32,1
A	11.837	5,6	11.073	5,5
BBB	16.505	7,9	15.874	7,9
Lager dan BBB	1.414	0,7	1.596	0,8
Geen rating	582	0,3	2.119	1,1
Overige beleggingen	-609	-0,3	0	0,0
	210.136	100,0	201.746	100,0

De opgenomen credit ratings zijn afgeleid van de ratings van S&P, Moody's en Fitch.

Het onder 'geen rating' opgenomen bedrag betreffen beleggingen in termijndeposito's en niet direct opeisbare kortlopende vorderingen.

Opbouw van de vastrentende portefeuille naar looptijd

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	15.803	7,5	0	0,0
Resterende looptijd 1 <> 5 jaar	58.540	27,9	43.455	21,5
Resterende looptijd 5 <> 10 jaar	75.431	35,9	101.846	50,5
Resterende looptijd >= 10 jaar	60.362	28,7	56.445	28,0
	210.136	100,0	201.746	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 7.800 (2,3%) en voor het strategisch kredietrisico van 8.089 (2,4%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 10.633 (3,1%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 10.633 (3,1%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

Vastgoed beleggingen

Verdeling vastgoed beleggingen per sector:

Participaties in vastgoed beleggingsfondsen

2017		2016	
€	%	€	%
37.418	100,0	33.684	100,0
37.418	100,0	33.684	100,0

Grote posten: vastgoed beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken

Kempen Int Fnds Global Prop Fund Index Fd	26.126	69,8	18.501	54,8
Kempen European Prop Smart Index Fund	0	0,0	9.340	27,7
CBRE Dutch Resid. Fund IV	5.869	15,7	5.177	15,3
Aberdeen EUR Prop FND class B	5.112	13,7	0	0,0

Opbouw van de beleggingsportefeuille naar regio

	2017		2016	
	€	%	€	%
Opkomende markten	9.324	2,5	7.286	2,1
Europa exclusief Verenigd Koninkrijk	249.832	67,5	238.336	67,6
Groot Brittanië	24.359	6,6	22.087	6,3
Azië exclusief Japan	14.075	3,8	13.202	3,7
Japan	12.441	3,4	11.956	3,4
Noord-Amerika	53.283	14,4	46.199	13,1
Wereldwijd	4.230	1,1	4.375	1,2
Overige	948	0,3	190	0,1
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	1.819	0,5	8.750	2,5
Totaal beleggingsportefeuille	370.311	100,0	352.381	100,0

Opbouw van de aandelenportefeuille naar bedrijfstak

Duurzame consumentengoederen	11.558	9,7	11.226	10,4
Niet-duurzame consumentengoederen	14.173	11,9	13.303	12,3
Energie	9.326	7,9	6.808	6,3
Financiële instellingen	20.067	16,9	19.754	18,3
Gezondheidszorg	12.968	10,9	12.524	11,6
Industrie	12.813	10,8	11.956	11,0
Informatie technologie	19.319	16,3	15.069	13,9
Basis materialen	5.186	4,4	5.760	5,3
Vastgoed	4.153	3,5	3.592	3,3
Telecommunicatie	3.720	3,1	4.119	3,8
Nutsbedrijven	1.417	1,2	1.462	1,4
Overig	3.988	3,4	2.630	2,4
	118.687	100,0	108.203	100,0

Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden

Altis MM Equity Fund Europe	60.401	50,9	54.134	50,0
Altis MM Equity North America Fund	34.059	28,7	32.601	30,1
BlackRock Pac Rim JPY Ex-Controv Weapons B	0	0,0	5.998	5,5
Baille Gifford JPN B ACC	0	0,0	5.658	5,2

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

	2017		2016	
	€	%	€	%
Belgische staatsobligaties	17.163	8,2	15.390	20,6
Duitse staatsobligaties	33.838	16,1	36.634	18,2
Finse staatsobligaties	15.057	7,2	15.853	7,9
Franse staatsobligaties	33.218	15,8	32.173	15,9
Nederlandse staatsobligaties	50.196	23,9	41.586	7,4
Oostenrijkse staatsobligaties	12.420	5,9	14.839	7,6
SLI-EUR CORP SUST & RESP-DAEUR	32.814	15,6	31.940	15,8

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 6.268 (1,8%) en voor het strategisch actief beheer risico van 5.681 (1,7%), omdat de tracking error van de totale actief beheerde aandelenportefeuille 2,5% bedraagt.

Vaststelling van de jaarrekening:

Zeist, 15 juni 2018

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

voorzitter
D. Veenvliet

secretaris
N. van den Berg

bestuurder
A. Beijert

bestuurder
H.J.L. Janssen

bestuurder
V.A.W.M. Rot

Overige gegevens

Statutaire bepalingen resultaatbestemming

In de statuten is geen regeling opgenomen inzake de resultaatbestemming, derhalve worden in deze de bepalingen zoals opgenomen in de ABTN gehanteerd. Conform hoofdstuk 6 van de ABTN is het Pensioenvermogen de som het totale belegde vermogen inclusief intrest, huur, dividend, liquide middelen en het saldo van kortlopende vorderingen minus de kortlopende schulden en overlopende passiva en dat geheel verminderd met de middelen in het premiedepot.

Het verschil tussen het pensioenvermogen en de Technische voorzieningen is het Eigen Vermogen van het pensioenfonds. Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit:

- a. Algemene reserve
- b. Beleggingsreserve
- c. Bestemmingsreserve premiedepot

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Astellas te Leiden is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Astellas, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.025.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 135.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 vanwege het vermogenstekort.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Astellas is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 15 juni 2018

drs. R.E.V. Meijer AAG CERA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Astellas

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Astellas per 31 december 2017 en van het resultaat en kasstromen over 2017, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Astellas ('de Stichting') te Leiden gecontroleerd.

De jaarrekening omvat:

- 1 de balans per 31 december 2017;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2017; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

MATERIALITEIT

- Materialiteit van EUR 2,7 miljoen
- 0,7% van het pensioenvermogen

KERNPUNTEN

- De waardering van beleggingen
- De waardering van technische voorzieningen

GOEDKEUREND OORDEEL

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 2,7 miljoen (2016: EUR 2,7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2017 (circa 0,7%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 135 duizend rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan NN Investment Partners B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door NN Investment Partners B.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van NN Investment Partners B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II-)rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2017 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan NN Investment Partners B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 252 miljoen (69%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 114 miljoen (31%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van deze beleggingscategorie een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 47 tot en met 51 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van de vermogensbeheerders.

De waardering van beleggingen gebaseerd op marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderungen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderungen vergeleken met zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen. Onze waarderingsspecialist heeft niet voor alle beleggingen in de markt waarneembare prijzen verkregen. Voor deze beleggingen hebben wij de waardering getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de markttrent (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 49 tot en met 51 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 68 van de toelichting (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaaris.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuur en organisatie;
- Meerjarenoverzicht;
- Bestuursverslag;
- Verantwoordingsorgaan;
- Visitatiecommissie;
- Overige gegevens;
- Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie zoals vereist door Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 15 juni 2018

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Bijlagen

Beleggingsoverzicht (in duizenden euro)

Overzicht belegd vermogen

	2017			2016		
	€	%	Norm	€	%	Norm
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	37.448	10,2	10	33.735	9,8	10
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	118.923	32,4		110.131	32,0	
Vastrentende waarden						
Obligaties	174.197	47,5		164.389	47,8	
Vastrentende beleggingsfondsen	32.813	8,9		31.940	9,3	
Lopende intrest	3.126	0,9		3.263	0,9	
Totaal vastrentende waarden	210.136	57,3	60	199.592	58,1	60
Liquide middelen beleggingen	500	0,1		217	0,1	
Dividendbelasting	0	0,0		27	0,0	
	500	0,1	0	244	0,1	0
Totaal on-balance vermogen	367.007	100,0	100	343.702	100,0	100
Derivaten						
Swaps	2.589			8.693		
Valutatermijntransacties	608			56		
Lopende intrest	107			-70		
Totaal derivaten	3.304			8.679		
Totaal vermogen	370.311			352.381		

Financiering

Stichting Pensioenfonds Astellas heeft een kostendekkende doorsneepremie die beoogt de toename van de aanspraken uit hoofde van de jaaropbouw, de uitvoeringskosten van het fonds (exclusief de kosten van het vermogensbeheer) alsmede een buffer voor beleggingsrisico's te dekken. De doorsneepremie wordt betaald door de werkgever en de deelnemers. De door de deelnemer verschuldigde bijdrage in de kosten van de pensioenregeling wordt bepaald in het collectieve arbeidsvoorwaardenoverleg. De eigen bijdrage van de werknemer wordt door de werkgever ingehouden op het salaris. De bijdragen van de werkgever alsmede de op het salaris van de werknemers ingehouden bijdragen, worden maandelijks door de werkgever afgedragen aan het pensioenfonds.

De aan de deelnemers verleende aanspraken op tijdelijk nabestaandenpensioen en de nabestaandenpensioenen over toekomstige deelnemersjaren, worden gefinancierd door middel van eenjarige risicopremies. Bij de vaststelling van de premiebijdrage is hiermee rekening gehouden.

Uitvoering

Vermogensbeheer

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Het vermogensbeheer wordt door NNIP verzorgd.

Administratie

De pensioen- en financiële administratie worden uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen.

De beleggingsadministratie wordt uitgevoerd door NNIP te Den Haag.

De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door KPMG Accountants N.V. te Utrecht. De verantwoordelijkheid voor de certificering van de voorziening pensioenverplichtingen berust bij Triple A Risk & Finance B.V. te Amsterdam.

De actuariële advieswerkzaamheden worden uitgevoerd door Towers Watson Netherlands B.V. te Purmerend.

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. De ABTN bevat onder meer een beschrijving van de financiële opzet (reservering, beleggingsbeleid), de financiële sturingsmiddelen, de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle.

Actuaris

Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken ten behoeve van de vaststelling van de benodigde koopsommen of premies en de verplichtingen van het fonds (vaststelling voorziening pensioenverplichtingen). Tevens verricht de actuaris risicoanalyses en studies met betrekking tot het afstemmen van verplichtingen en beleggingen.

Actuele waarde

De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen, obligaties en beursgenoteerde vastgoedfondsen, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige nettokasstromen. Als actuele waarde van de beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd.

AG-prognosetafel

Specifieke AG-tafel, waarbij naast sterftewaarnemingen uit het verleden, ook rekening wordt gehouden met een toekomstige sterftetrend.

AG-tafels

Jaarlijks publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sterftetafels die zijn gebaseerd op waarnemingen van sterfte in de bevolking uit het verleden. Om die sterftetafels geschikt te maken voor actuarieel gebruik worden ze aangepast door het Actuarieel Genootschap. Deze aangepaste tafels krijgen de naam 'AG-tafels'.

Asset Liability Management (ALM)

Deze studie geeft inzicht in de toekomstige ontwikkelingen van een pensioenfonds en biedt een pensioenfondsbestuur de mogelijkheid diverse beleidsvariabelen (zoals beleggingsbeleid, financieringsbeleid en indexatiebeleid) in hun onderlinge samenhang te evalueren.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een bij wet ingesteld toezichhoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector. De AFM is toezichhouder op de pensioenfondsen voor zover het gaat om het effectentypisch gedragstoezicht.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is een dekkingsgraad die uitgaat van een gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. Per 1 januari 2015 zijn pensioenfondsen verplicht deze dekkingsgraad te gebruiken en communiceren bij besluiten over eventuele toeslagen maar ook bij eventuele kortingen

Belegd vermogen voor risico deelnemers:

Dit betreft de DC regeling en is vermogen waar het pensioenfonds geen risico over loopt.

Belegd vermogen voor risico pensioenfonds

Dit betreft de DB regeling en is het vermogen waar het pensioenfonds risico over loopt.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Beleidsregel Uitbesteding Pensioenfondsen

Voorschriften van De Nederlandsche Bank met betrekking tot de uitbesteding van activiteiten door de pensioenfondsen.

Benchmark

Engels woord voor financiële "meetlat": een ijkpunt, bijvoorbeeld een index of een bepaalde staatslening, waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille kunnen worden afgezet.

Beschikbaar premiesysteem

Pensioensysteem waarbij het pensioen afhankelijk is van de beschikbare premie. De hoogte van de pensioenuitkering is mede afhankelijk van de aanvangsleeftijd van de deelnemer, het toekomstige salarisverloop en (vooral) van de rendementen op de ingelegde premie. Een beschikbare premieregeling wordt ook wel pensioenspaarregeling genoemd. Andere soorten pensioenregelingen zijn de eindloonregeling en de middelloonregeling. Met ingang van 1 januari 2006 bestaat de pensioenregeling van Pensioenfonds Astellas uit een middelloonregeling en een beschikbare premieregeling c.q. pensioenspaarregeling.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

CDC

De CDC-regeling kenmerkt zich met name door de vaste premie die de werkgever afdraagt aan het pensioenfonds van de onderneming. Door het betalen van deze premie heeft de onderneming aan zijn pensioenverplichting voldaan. De door sociale partners (vanaf 2015) overeengekomen vaste premie voor een periode van vijf jaren bedraagt 22,4% van de loonsom.

Commodities (grondstoffen)

Een commodity is een type belegging. Letterlijk betekent het grondstoffen. Beleggen in commodities is direct investeren in grondstoffen of indirect via bijvoorbeeld termijncontracten, waarbij de waarde is gebaseerd op grondstoffen. Verhandelde grondstoffen zijn onder andere energie, metalen en landbouwproducten. Commodities bestaan uit de zgn. 'soft' commodities (graan, cacao, pinda's) en de zgn. 'hard' commodities (goud, zilver, oil, chemicals etc.)

Contante waarde

De waarde die op dit moment aanwezig moet zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, toekomstige pensioenbetalingen te kunnen verrichten.

Continuïteitstoets

Deze is bedoeld om inzicht te geven in de financiële opzet van een pensioenfonds en een oordeel te geven over de continuïteit van het pensioenfonds.

Converteerbare obligatie

Een obligatie die gedurende (een deel van) de looptijd kan worden omgewisseld (geconverteerd) in aandelen. Deze mogelijkheid is als een extraatje aan de obligatie meegegeven door de uitgever, teneinde de obligatie gemakkelijker te kunnen plaatsen.

Corporate Governance

Stel regels of aanbevelingen die betrekking hebben op goed management van organisaties zoals private ondernemingen. Deze aanbevelingen kunnen uiteraard worden toegepast op pensioenfondsen in welk geval wordt gesproken over goed pensioenfondsbestuur.

Crisisplan

In een financieel crisisplan staan maatregelen en procedures die worden ingezet in een crisissituatie. Daarmee geeft het bestuur vooraf aan zichzelf en aan de deelnemers duidelijkheid over wat er moet gebeuren in een crisissituatie. Het bestuur spreekt van een financiële crisis als de dekkinggraad zodanig is gedaald dat herstel binnen de wettelijke termijnen niet meer mogelijk is.

Dekkinggraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De klassieke dekkinggraad is de verhouding tussen het beschikbaar vermogen (BV) en de voorziening pensioenverplichtingen (VPV), uitgedrukt in een percentage.

Een klassieke dekkinggraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om de voorziening pensioenverplichtingen te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. Volgens de DNB-normen is er sprake van een onderdekking als de middelen van het fonds (waarde beleggingen verhoogd met saldo van vorderingen minus schulden) niet langer toereikend zijn om de VPV en de reserve voor algemene risico's te dekken. In het Besluit van 18 december 2006 (algemene maatregel van bestuur inzake FTK) zijn nadere regels gesteld voor de bepaling van het minimaal vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt in de regel ca. 5% van de technische voorziening (dus een dekkinggraad van ca. 105%). Het een en ander niet te verwarren met het vereist eigen vermogen.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en het minimaal vereist eigen vermogen te dekken. Dit wordt ook wel onderdekking genoemd.

De Nederlandsche Bank

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat onder andere de navolging van de pensioenwetgeving tot 1 januari 2007 Pensioen- en spaarfondsenwet en vanaf 1 januari 2007 de Pensioenwet bewaakt.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Effectentypisch gedragtoezicht

Gedragtoezicht dat vooral betrekking heeft op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, zoals de naleving van gedragscodes, corporate governance e.d. Het gedragtoezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten. Een ander onderwerp van aandacht van het gedragtoezicht is de consumentenbescherming. Effectentypisch gedragtoezicht onderscheidt zich van prudentieel toezicht dat wordt uitgeoefend door De Nederlandsche Bank.

EMIR

European Market Infrastructure Regulation (EMIR). EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij (CCP), een vergunningplicht voor die CCP's en eisen aan het onderpand en de overdraagbaarheid van posities, ook als de afwikkeling van de over the counter-derivaten contracten niet via een CCP gebeurt.

Enhanced passive

Hybride beleggingsstrategie tussen indexbeleggen ('buy and hold') en actief beleggen. Vermogensbeheerders welke deze beleggingsstrategie hanteren beleggen nagenoeg passief, trachten echter, gebruikmakende van een beperkt risicobudget, extra rendement ten opzichte van de gehanteerde benchmark te kunnen toevoegen.

Euro duration

"Euro duration" is een afgeleide van het begrip "duration", een maatstaf voor de rentegevoeligheid van bijvoorbeeld een obligatie. De "euro duration" van een obligatie is het product van de duration en de marktwaarde van de onderliggende obligatie. Pensioenfondsen hanteren het begrip "euro duration" als graadmeter voor de "duration mismatch" tussen enerzijds beleggingen en anderzijds verplichtingen.

Franchise

Het deel van het pensioengevend salaris dat voor de pensioenberekening buiten beschouwing wordt gelaten. Dit deel wordt geacht door de AOW-uitkering voldoende van pensioen te worden voorzien.

Gedragscode

De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders en eventuele medewerkers van het pensioenfonds ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige, vertrouwelijke informatie. Deze informatie betreft voor een belangrijk deel de beleggingstransacties namens het fonds.

Haalbaarheidstoets

Per 1 januari 2015 is de continuïteitsanalyse vervallen. Uit het nFTK volgt dat hiervoor in de plaats twee soorten haalbaarheidstoetsen komen; de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets. Voor pensioenfondsen is de haalbaarheidstoets een belangrijk instrument met als doel inzicht te geven in de effecten van de financiële opzet en zelf gekozen normering (ondergrenzen), onderbouwing van het evenwichtig beleid en een realistisch en haalbaar premiebeleid.

Hedge funds

Een hedge fund is een beleggingsfonds met ruime mogelijkheden om een rendement te genereren, onafhankelijk van de richting van de beurs. Hedgefondsen proberen onder alle omstandigheden een positief rendement te behalen, en zijn daarom niet te vergelijken met de rendementen die behaald worden op de aandelenbeurzen. Dit streven naar een "absolute return" gecombineerd met een ogenschijnlijk laag risico en lage correlatie met de rest van de markt maakt deze hedgefondsen populair onder grote beleggers, zoals pensioenfondsen.

Herstelplan

Plan (van aanpak) gericht op het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds per het einde van een kalenderkwartaal onder de gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen ligt, moet het pensioenfonds dit direct aan DNB melden. Binnen drie maanden na het ontstaan van de situatie dient het bestuur van het pensioenfonds een herstelplan bij DNB te hebben ingediend. Het herstelplan dient zodanige maatregelen te omvatten, dat de situatie op grond waarvan een herstelplan moet worden opgesteld binnen uiterlijk tien jaar is beëindigd.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van (extra hoge) risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijdens- en invaliditeitsrisico's (risicoherverzekering).

IBNR-voorziening

Een voorziening (ten behoeve van de voor de balansdatum ontstane verplichtingen tot uitkering die nog niet zijn gemeld) Incurred But Not Reported, IBNR).

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indexatie

Hieronder wordt verstaan de aanpassingen van de (premiëvrije) pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage.

Bij Pensioenfonds Astellas worden de pensioenen en pensioenaanspraken, indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten (voorwaardelijke indexatie), jaarlijks per 1 januari aangepast. Vanaf 1 januari 2005 wordt voor wat betreft het indexatiebeleid onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten, worden de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de algemene loonontwikkeling zoals die bij de werkgever in het voorafgaande kalenderjaar heeft plaatsgevonden. Indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten, worden de ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken van de inactieven alsmede de pensioengrondslagen van de arbeidsongeschikte deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek vastgestelde (afgeleide) consumentenprijsindexcijfer (reeks voor alle huishoudens), zoals deze zich gedurende de 12 maanden gelegen vóór de maand oktober van het voorafgaande jaar heeft voorgedaan.

Inverse yieldcurve

Als het rendement van korter lopende leningen hoger is dan dat van langer lopende leningen, is er sprake van een “inverse yieldcurve”. Die situatie doet zich vooral voor wanneer de centrale bank van het land de officiële tarieven sterk heeft verhoogd, meestal in het kader van inflatiebestrijding of het afremmen van een al te onstuimige conjunctuur.

Large cap beleggingen

De marktkapitalisatie van een onderneming is de totale beurswaarde van het bedrijf. Dit valt uit te rekenen door alle uitstaande aandelen te vermenigvuldigen met de beurskoers. Dit bedrag is de prijs waarvoor de hele onderneming in theorie te koop is. In de praktijk wordt de marktkapitalisatie vaak aangeduid als market cap, een afkorting van het Engelse Market Capitalization. Voortvloeiend hieruit zijn de aanduidingen voor de grootte van verschillende ondernemingen. Als algemene richtlijn geldt normaliter:

- Market caps van meer dan € 5 miljard worden aangeduid als large cap.
- Market caps van € 1 miljard tot € 5 miljard als mid cap.
- Market caps van € 250 miljoen tot € 1 miljard als small cap.
- Market caps kleiner dan € 250 miljoen als micro cap.

Bovenstaande indeling kan per vermogensbeheerder verschillen.

Mid cap beleggingen

Zie large cap beleggingen.

Middelloodsysteem

Pensioensysteem waarbij het aan het einde van de deelneming toe te kennen pensioen is gerelateerd aan de gemiddelde pensioengrondslag over de gehele periode van deelneming aan de pensioenregeling. Soms worden de reeds opgebouwde pensioenaanspraken jaarlijks geïndexeerd; er is dan sprake van een geïndexeerd middelloodsysteem. Andere soorten pensioenregelingen zijn de eindloonregeling en de beschikbare premieregeling (pensioenspaarregeling). Het voorwaardelijk (geïndexeerde) middelloodsysteem wordt bij Pensioenfonds Astellas toegepast voor de vaststelling van de aanvullende pensioenaanspraken uit hoofde van de ploegendienst. Vanaf 1 januari 2005 wordt bij Pensioenfonds Astellas het voorwaardelijk geïndexeerde middelloodsysteem ook toegepast voor de vaststelling van de basispensioenaanspraken.

Nabestaandenpensioen

Verzamelnaam voor weduwe-, weduwnaars- en partnerpensioen, soms ook voor wezenpensioen.

Off-balance instrumenten

Verzamelnaam voor rente immunisatie instrumenten welke niet worden opgenomen op de balans van een pensioenfonds. Onder deze categorie vallen ondermeer swaps en swaptions.

On-balance instrumenten

Verzamelnaam voor rente immunisatie instrumenten welke op de balans van het pensioenfonds dienen te worden vermeld. Onder deze categorie vallen ondermeer bestaande vastrentende producten en Liability Driven Investment Funds (LDI pools).

Ouderdomspensioen

Pensioen, bestemd voor de financiële verzorging van de gerechtigde, nadat deze de in de pensioenregeling omschreven pensioenleeftijd heeft bereikt.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Pensioenfondsenrichtlijn

Een richtlijn van de Europese Commissie (op initiatief van de Nederlandse Eurocommissaris Bolkestein) om ook met betrekking tot het aanvullende pensioenterrein te komen tot een interne markt zonder barrières. Doelstellingen als een vrij kapitaalverkeer en vrije dienstverlening krijgen op voornoemd beleidsterrein hun vertaling. Op grond van deze richtlijn kunnen pensioeninstellingen grensoverschrijdende activiteiten ontplooiën waardoor het mogelijk wordt om Europese pensioenfondsen op te richten die de deelneming organiseren aan de verschillende pensioenregelingen in de diverse lidstaten waar een multinational een lokale vestiging heeft.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Dit is het voor het pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Pensioensparen

Bij een pensioenspaarregeling is de beschikbare premie het uitgangspunt. De premie wordt bijgeschreven op een individuele pensioenspaarrekening. Het rendement op de te beleggen gelden (premies) wordt eveneens op de pensioenspaarrekening geboekt. Het uiteindelijk gevormde pensioenspaarkapitaal is vervolgens beschikbaar voor inkoop van pensioen(en) op basis van individuele wensen van de deelnemer.

Pensioenwet

In de Nederlandse Pensioenwet, wordt beschreven wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van werkgever, werknemer en pensioenuitvoerder in relatie tot pensioen. De wet is op 1 januari 2007 in werking getreden, de wet verving de oudere Pensioen- en spaarfondsenwet (Psw). De Pensioenwet zorgt ervoor dat deelnemers aan een pensioenregeling ervan verzekerd zijn dat deze wordt uitgevoerd en dat zij een bepaalde mate van individuele en financiële zekerheid genieten.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdompensioen en nabestaandenpensioen.

Private Equity

Private Equity is een brede term die verwijst naar investeringen in ondernemingen die niet beursgenoteerd zijn. Het verschil zit hem voornamelijk in de manier waarop het geld verzameld is voor een investering, namelijk privaat vermogen in tegenstelling tot publiek vermogen zoals bij beursemissies.

Prudentieel toezicht

Bedrijfseconomisch toezicht dat zich met name richt op de handhaving c.q. waarborging van de financiële soliditeit van het pensioenfonds. Dit type toezicht berust bij De Nederlandsche Bank. Prudentieel toezicht onderscheidt zich van effectentypisch gedragstoezicht dat wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden (voorziening pensioenverplichtingen) wordt uitgegaan. Deze rente werd op 4% gesteld. Per ultimo 2005 zijn de contante waarden evenwel berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentecurve (rentetermijnstructuur ultimo 2005).

Renteswap

De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen. De meest gebruikte termen voor de renteswap zijn IRS of Interest Rate Swap. De koper van een renteswap koopt een

renteswap om zich te beschermen tegen renterisico's. De koper kan zo kiezen om een lopende lening tegen een variabele rente niet om te zetten in een nieuwe lening, maar met de swap het renterisico af te dekken. De koper betaalt dan voor de looptijd van de swap een vast rentepercentage aan de verkoper, die zich weer verplicht de koper het variabele percentage terug te betalen (wat de koper dan gebruikt voor de rentebetaling op zijn originele lening). De hoofdsommen van de leningen worden bij een IRS niet uitgewisseld, die zijn alleen in theorie, in de berekeningen herkenbaar. Er vindt uitsluitend uitwisseling van de rentes plaats.

Rentetermijnstructuur (RTS)

De rentetermijnstructuur, of yield curve, is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop. Als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij normaliter een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

Reservetekort

De Nederlandsche Bank spreekt van een reservetekort als de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Stichting van de Arbeid (STAR)

Overlegorgaan van centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Tevens adviesorgaan van het kabinet op sociaal en arbeidsvoorwaardelijk terrein.

Stockpicking

Bij een stock-picking strategie worden aandelen geselecteerd welke aan specifiek vastgestelde criteria's van een belegger voldoen en waardoor deze een rendement verwacht te realiseren dat boven het gemiddelde marktrendement rendeert.

Stop-lossverzekering

Verzekering die ertoe dient om de totale schade in enig jaar als gevolg van overlijden te beperken. Deze bovengrens wordt ook wel prioriteit genoemd.

Swap

Zie renteswap.

Technische Voorziening

De belangrijkste post in de balans van een pensioenfonds is de voorziening pensioenverplichtingen, ook wel Technische Voorziening genoemd. Technische Voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of aanspraak op pensioen, gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven toeslagregeling. Een nadere toelichting is opgenomen in het begrip "indexatie".

Total return

Het totaalrendement op beleggingen zijnde de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten.

UFR

DNB publiceert op maandbasis de actuele rentetermijnstructuur (RTS) voor de waardering van de verplichtingen van pensioenfondsen. Introductie van de ultimate forward rate (UFR) betekent een aanpassing van het deel van de RTS voorbij het zogenoemde laatste liquide punt (20 jaar). Met de introductie van de UFR voor pensioenfondsen is aansluiting gezocht bij de UFR die vanaf 30 juni 2012 voor verzekeraars geldt. De specificaties van de UFR (laatste liquide punt 20 jaar, convergentieperiode 40 jaar en ultimate forward rate 4,2%) zijn gelijk.

Uitruil

Meestal de omzetting van het pensioenvermogen, bestemd om te zijner tijd te worden gebruikt voor het doen van periodieke uitbetalingen van nabestaandenpensioen, in een hoger of eerder ingaand ouderdomspensioen. Ingevolge de Pensioenwet is ook uitruil van ouderdomspensioen in nabestaandenpensioen mogelijk.

Valuta termijnaffaires

Dit is een contract voor het afdekken van valutarisico. In dit contract wordt vooraf afgesproken tegen welke prijs en op welke datum de valutaposities worden verrekend.

Vastrentende waarden

Hypotheeken, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Voorziening pensioenverplichtingen

Dit is de, met inachtneming van de actuariële grondslagen (rekenrente, kansstelsels en kostenopslagen), vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde (contante waarde) van de opgebouwde pensioenen aangeeft.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de contante waarde van de bij (het pensioenuitvoeringsorgaan van) de oude werkgever verkregen premievrije aanspraken aan (het pensioenuitvoeringsorgaan van) de nieuwe werkgever, waarvoor de deelnemer in de nieuwe pensioenregeling extra deelnemersjaren verkrijgt (in eindloonregelingen) dan wel extra pensioenaanspraken krijgt toegekend (in middelloonregelingen).

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerende zaken. Onder onroerende zaken worden verstaan beleggingen in onroerend goed, zoals kantoren, winkels en woningen. Deze kunnen zowel op directe wijze geschieden als op indirecte wijze door belegging in op dat terrein gespecialiseerde al dan niet beursgenoteerde beleggingsfondsen.